

Bewoners kiezen, professionals vertalen?

Een antropologisch onderzoek naar de versnelde ontwikkelingen sinds de benoeming tot
krachtwijk in Maastricht Noordoost

Josefien Crombag

Universiteit Utrecht

Augustus 2010

Bewoners kiezen, professionals vertalen?

Een antropologisch onderzoek naar de versnelde ontwikkelingen sinds de benoeming tot
krachtwijk in Maastricht Noordoost

Masterscriptie Culturele Antropologie

‘Multiculturalisme in vergelijkend perspectief’

Faculteit Sociale Wetenschappen

Universiteit Utrecht

16 augustus 2010

Begeleidsters: Anne Gordijn & Marjolein Hooiveld

Illustratie voorpagina: Stickers ter promotie van de buurt Wittevrouwenveld

Inhoudsopgave

Voorwoord	Pag. 6
Inleiding	Pag. 8
Hoofdstuk 1: Onderzoekscontext	Pag. 14
1.1 Maastricht.....	Pag. 14
1.2 Wittevrouwenveld.....	Pag. 15
1.3 Limmel.....	Pag. 18
1.4 Onderzoeksmethoden.....	Pag. 21
Hoofdstuk 2: Het krachtwijken-beleid in Maastricht Noordoost	Pag. 22
2.1 Ideeën.....	Pag. 23
2.2 En dan nu... actie!.....	Pag. 24
2.3 De stem van inwoners.....	Pag. 27
2.4 Bewonersparticipatie en spreiding als oplossing.....	Pag. 29
Hoofdstuk 3: Successen en tegenslagen	Pag. 32
3.1 Een goed begin is het halve werk.....	Pag. 34
3.2 Beeldvorming en stigmatisering.....	Pag. 36
3.3 Realiteit.....	Pag. 39
3.4 Thuisgevoelens van de inwoners.....	Pag. 44
Hoofdstuk 4: Participeren of niet: wat kiest de inwoner en waarom?	Pag. 48
4.1 Democratie in de krachtwijk.....	Pag. 49

4.2 Mogelijke oorzaken voor non-participatie.....	Pag. 50
4.3 Niet gevraagd, niet kunnen of niet willen.....	Pag. 53
Conclusie	Pag. 55
Literatuurlijst	Pag. 59
Bijlagen	Pag. 62
Bijlage 1: Geraadpleegde personen en instanties.....	Pag. 62
Bijlage 2: Topografische kaart van de krachtwijk Maastricht Noordoost.....	Pag. 64

Voorwoord

“...Our society is faced, not with brief unrest, but with a radical change of structure”

Karl Mannheim in ‘Man and Society in an Age of Reconstruction’

Vanaf het begin van deze onderzoeksperiode is het continu mijn bedoeling geweest om een ‘eerlijk’ beeld neer te zetten over de buurt Wittevrouwenveld. Het woordje eerlijk staat tussen haakjes, omdat ik dit als zeer belangrijk acht. Veel verschillende verhalen doen de ronde over deze buurt, waardoor zelfs ik als antropologe, soms moeite moest doen om objectief en onbevooroordeeld te blijven werken.

Zelf ben ik opgegroeid in Meerssen, een dorp op tien kilometer afstand van Maastricht. Uit mijn jeugd herinner ik mij dat er regelmatig met negatieve klanken over Wittevrouwenveld werd gesproken. Mijn achtergrond kan dus een rol hebben gespeeld bij de moeite die ik wel eens ondervond met mijn objectiviteit. Hetzelfde gebeurde toen ik aan bekenden uit de buurt duidelijk maakte dat ik mijn onderzoek in Wittevrouwenveld zou uitvoeren. “Doe wel voorzichtig hé” en “Is dat niet te gevaarlijk?” waren de standaard reacties.

Eenmaal gestart met mijn onderzoek voelde ik mij vrij snel op mijn gemak en kreeg ik er plezier in als ik door de wijk liep en verschillende mensen kon begroeten. Tevens moet ik opmerken dat ik nooit ergens ben weggestuurd. Alle personen die ik leerde kennen waren enthousiast en wilden mij helpen om dat ‘eerlijke’ beeld over de wijk neer te zetten. Dit kan uit eigen belang zijn geweest, maar ik weet zeker dat ze zich betrokken voelden bij mijn onderzoek en het belangrijk vonden dat ik een goede scriptie zou schrijven die hun buurt degelijk en oprecht zou beschrijven.

Het volbrengen van dit onderzoek zou niet succesvol zijn verlopen zonder de hulp van verschillende personen. In de eerste plaats wil ik daarom een dankwoord uitspreken gericht op de enthousiaste en geïnteresseerde inwoners die mij te woord hebben gestaan. Daarnaast wil ik de wijkopbouwwerkers bedanken die zich moeite hebben gedaan om mij te betrekken bij hun werkzaamheden in de buurt. Bovendien zou dit onderzoek niet geslaagd zijn zonder de hulp van Elise Oosterbaan en Ramazan Ekinici, aangezien zij mijn contactpersonen waren en mij de helpende hand hebben geboden om dit onderzoek succesvol te laten verlopen.

Het schrijven van deze scriptie was op sommige momenten zwaar, maar dankzij de goede begeleiding en professionele tips van mijn begeleidster Anne Gordijn, en later Marjolein Hooiveld, kan ik met trots zeggen dat het gelukt is. Ik hoop dat deze scriptie bij veel mensen een basisprincipe kan zijn voor een uitgebreidere kennis over de krachtwijk Maastricht Noordoost en haar inwoners. Op deze manier hoop ik dat de verstandhouding tussen verschillende lagen in de bevolking zich kan bevrijden van jaren oude, ‘ingebakken’ vooroordelen. In de tweede plaats is het mijn bedoeling geweest om de buurt door de ogen van de inwoners te laten zien. Ik ben ervan overtuigd dat deze invalshoek de scriptie tot een goede peilstok maakt voor wat er daadwerkelijk speelt in deze buurt. Gedurende mijn onderzoek werd het mij duidelijk dat deze invalshoek ook iets kon betekenen voor de beleidsmakers. Het geeft hen de mogelijkheid om een stap in de goede richting te maken en op één lijn te komen zitten met de inwoners.

Afsluitend wil ik een dankwoord uitspreken aan mijn ouders, voor de onvoorwaardelijke liefde en geboden mogelijkheid om te studeren en mijn horizon te verbreden. Laatst, maar zeker niet het onbelangrijkst, is mijn vriend Thomas een bijzondere steun geweest voor mij in moeilijke tijden. Zijn daadkrachtige woorden hebben mij ongekend gemotiveerd en zijn eindeloze geduld heeft mij enorm ontroerd.

Inleiding

“Ik kon de afstand heel goed voelen, je zou het bijna afkeer kunnen noemen, zo onverschillig gedroegen beiden zich.”

Terwijl ik in de C1000 in de rij voor de kassa sta, probeer ik de sfeer tussen de caissière en de vrouw voor mij te omschrijven. Bovenstaande *headnote* kwam als eerste bij mij op. Nadat beide dames een oog op elkaar hadden geworpen, merkte ik meteen een omslag. Beide vrouwen waren niet geïnteresseerd in elkaar en waren ook niet van plan om daar enige moeite voor te doen. De caissière had absoluut geen oog voor haar klant en bleef gewoon doorkletsen met de caissière naast haar. De klant, die beslist niet uit Wittevrouwenveld kwam, begon nog vriendelijk, maar merkte al snel dat ze niet veel woorden hoefde vuil te maken aan deze handeling. Er hing een zeer gespannen lading in de lucht, alsof er bij één fout woord een bom zou ontploffen.

Een goed gesprek met de oude buurtpastoor van Wittevrouwenveld hielp mij om bovenstaande situatie te begrijpen.

“Vergelijk de inwoners eens met een ui. Iedere keer als je er een schil afhaalt kom je iets dichterbij de kern. Bij deze mensen is dat net zo. De buitenste schillen van de ui zijn zichtbaar en tastbaar, de binnenste schillen zijn onzichtbaar en ontastbaar, maar daar zit wel de kern. In die kern bevinden zich de normen en waarden van mensen, de voorkeuren, wat is normaal of abnormaal enzovoorts. Wittevrouwenvelders hebben een vrij, dik omhulsel waarmee ze zich beschermen tegen zogenaamde buitenstaanders. Al tijden lang heerst er een stigma over hen. Op voorhand beginnen zij zich dus al in te pakken tegen deze stigma's door zich als het ware af te schermen. Het vergt tijd om hun vertrouwen te winnen.”

Na een korte zucht, werpt de oude buurtpastoor een blik door het raam en staart even in de verte. Vervolgens werpt hij zijn blik weer op mij en vervolgt zijn verhaal.

“Zelf heb ik 20 jaar in Wittevrouwenveld gewoond, en naar eigen zeggen, kende ik de mensen nog niet door en door. Ik kan wel zeggen dat ik geaccepteerd was door hen, maar dan nog moest ik altijd veel moeite doen om ze te doorgronden. [...] Zo ook de nieuwe buurtpastoor, las ik in het laatste parochieblaadje. Hij wilde het thema liefde verbinden aan de communies, maar kwam er gaandeweg achter dat dit absoluut niet

geschikt was voor deze groep mensen. Liefde had voor hen nauwelijks betekenis en het geloof erin was nog minder.”

Het Noordoostelijk stadsdeel van Maastricht wordt gekenmerkt door een grote diversiteit. Zware industrie wordt afgewisseld met intieme woonbuurten. Wittevrouwenveld staat bekend als een volksbuurt, bestaande uit kleine, goedkope huisjes bestemd voor de arbeidersklasse. Zestig jaar geleden was het gebied nog grotendeels agrarisch. Tijdens de opkomst van de industrieën in Maastricht zag toenmalig burgemeester Van Oppen in dat er nieuwe woningen nodig waren om de arbeiders te huisvesten (Luijten, 1989). Haastig werd begonnen met de bouw van deze woningen, maar er werd nooit planmatig nagedacht over een verdere uitbreiding van de buurt. Pas in de jaren vijftig werd er vanuit een totaalstructuur gedacht, waardoor de buurt Wittevrouwenveld altijd een lappendeken van buurtjes is gebleven (Gemeente Maastricht: Sector Ruimte, 2008). Strategisch gezien moesten de woningen dicht in de buurt van de Mosa, de voormalige Trega, de Glasfabrieken en de Beatrixhaven liggen. Het stuk grond in het westen van Maastricht leende zich daar perfect voor en op deze wijze groeide Wittevrouwenveld gestaag uit tot een gezellige buurt met kleine laagbouw woningen. Het werd een buurt waar men tot 's avonds laat op straat zat te kaarten, waar iedereen elkaar kende en voor elkaar klaarstond. Veel arbeidersgezinnen voelden zich emotioneel sterk verbonden met de buurt.

Nu, zestig jaar later, is de buurt alweer aan vernieuwing toe, aangezien de negatieve verhalen over Wittevrouwenveld steeds luider worden. De buurt Wittevrouwenveld heeft zich ontpopt tot een geclusterde samenleving van laaggeschoolde arbeiders. In Wittevrouwenveld woonde de lagere klasse, mensen met weinig fatsoen en verantwoordelijkheidsgevoel. Bovendien was het er gevaarlijk en smerig. Wittevrouwenveld moest je mijden, want daar woonde crapuul¹.

De gemeente kreeg na steeds meer klachten en negatieve verhalen door dat er echt iets moest veranderen. Het realiseren van een noodzakelijke ommekeer in de buurten door de overheid heeft ertoe geleid dat oud-minister Ella Vogelaar, van het ministerie Wonen, Wijken en Integratie, in het kabinet Balkenende IV, besloot tot het aanwijzen van veertig krachtwijken in achttien verschillende steden in Nederland. De term krachtwijk houdt, volgens het ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (VROM, 2007a), in dat er zich in de wijk een dermate ernstige opeenstapeling heeft voorgedaan van

¹ Crapuul is een synoniem voor tuig, plebs of gespuis wat in Limburg veel gebruikt wordt.

sociale, fysieke en economische problemen. In een periode van tien jaar zal in deze wijken volop worden ingezet op vijf speerpunten, namelijk wonen, werken, leren, integreren en veiligheid. De focus op deze speerpunten moet binnen tien jaar een ommekeer teweeg brengen in de buurten. Het moeten weer buurten worden waar het aangenaam wonen, werken en recreëren is. Waar mensen weer een kans hebben, waar men zich betrokken voelt bij de samenleving en waar zich genoeg perspectieven aanbieden op de arbeidsmarkt. De aangewezen krachtwijken moeten zich door middel van extra aandacht en zorg ontplooiën van een aandachtswijk naar een krachtwijk en ten slotte een florerende prachtwijk. Om als gemeente in aanmerking te komen om een krachtwijk te worden, moest er van het ministerie van VROM sprake zijn van een aantal criteria. De sociaal-economische achterstand, evenals de fysieke achterstand en de leefbaarheidproblemen in relatie tot de sociaal-economische en fysieke problematiek moeten aanzienlijk hoog zijn om in aanmerking te komen voor de titel 'krachtwijk'. De buurten Wittevrouwenveld, Wyckerveld, Limmel en Nazareth vormden in Maastricht de buurten waar zich de meest ernstige problematiek bevond en waar het dieptepunt bereikt was. De werkloosheid was hoog, er was (drugs)overlast, criminaliteit, veel vervuiling en verloedering. De benoeming tot krachtwijk zorgde voor veel aandacht, wat onder meer leidde tot de beschikking over extra financiële middelen om de krachtwijk op te krikken. De titel 'krachtwijk' bracht veel veranderingen met zich mee en leidde tot een aanloop van ontwikkelingen waar de inwoners mee geconfronteerd werden. De twee woningcorporaties Servatius en Woonpunt storten zich op de wijk om deze een nieuwe *look* te geven en er worden tal van activiteiten georganiseerd betreffende participatie, veiligheid, samenspraak, tolerantie, integratie en samenhang. Daarnaast wordt de wijk gepromoot via de media en er wordt geprobeerd een mix te creëren qua woningaanbod, maar ook qua bevolkingssamenstelling. Het moet weer een levendige wijk worden met een gedifferentieerde groep bewoners, met een actief buurthuis, een gezonde arbeidslust en een sterke sociale cohesie.

Momenteel is de sfeer in de wijk gelaten want er is al veel veranderd en de inwoners weten dat er nog meer veranderingen aankomen. Dit brengt onzekerheid met zich mee, waardoor de houding van de inwoners vaak wat afwachtend overkomt. Door eerdere teleurstellingen wacht men het liever even af, voordat men al begint met juichen. Ook twijfelen sommige inwoners over de noodzaak van deze veranderingen, ze hadden het liever bij het oude gelaten. De gemeente Maastricht ziet daar geen oplossing in en vindt dat er iets moet veranderen. De stigmatisering gericht op de inwoners en de wijk moet plaatsmaken voor een levendige wijk,

maar is dat wel haalbaar? En is het de goede manier waarop het wordt gedaan? De vraagstelling die hieruit voortvloeit, luidt als volgt:

“In hoeverre draagt de titel ‘krachtwijk’ werkelijk bij aan een soelaas voor de buurt Wittevrouwenveld en haar inwoners?”

Ik beoog met dit onderzoek een antwoord op deze vraag te formuleren. De doelstelling is om de versnelde ontwikkelingen te achterhalen die de buurt Wittevrouwenveld heeft doorgemaakt sinds dat ze zich onder de noemer ‘krachtwijk’ kan scharen. De ontwikkelingen die worden doorgevoerd, zijn positief bedoeld, maar hebben hoe dan ook een behoorlijke impact op het leven van de inwoners. Naar mijn mening is het belangrijk om dit te onderzoeken, omdat na drie tot vier jaar krachtwijkenbeleid, de tijd is gekomen om de eerste resultaten onder de loep te nemen. Bovendien kan dan aangegeven worden waar het goed gaat en waar niet en waar de grenzen liggen en dus keuzes moeten worden gemaakt. Staat de term krachtwijk nog steeds in contact met de oorspronkelijke doelstelling of gaat ze hieraan voorbij? Dit heb ik bekeken vanuit het perspectief van de inwoners van de krachtwijk, diegenen die letterlijk dag en nacht met het beleid te maken hebben en ertoe veroordeeld zijn.

De ligging van de buurt onderstreept het negatieve beeld van de buurt, maar dit zal volgens de overheid veranderen zodra de autosnelweg A2 ondertunnelt is. De tien jaren als krachtwijk lopen parallel aan deze geplande ondertunneling. De A2 doorkruist voorlopig nog Wittevrouwenveld, waardoor de buurt een afgesloten uiterlijk krijgt, moeilijker bereikbaar is en afgesneden is van de rest van de stad. Ingeklemd tussen het spoor en de industrie wordt een ideale ligging niet echt bevorderd. Bovendien benadrukken de geluidswallen het saaie, grijze uiterlijk van de buurt alleen nog maar meer. Ook zijn de uitvalswegen richting België ideaal vanaf Wittevrouwenveld, waardoor de buurt een strategisch punt is geworden voor drugshandel en -verkeer. In het bijzonder hierdoor is de drugsoverlast recenter aanwezig in Wittevrouwenveld dan elders.

Daarnaast werd er tot voorheen geen rekening gehouden met de achtergrond van mensen en gezinnen die in Wittevrouwenveld kwamen te wonen. Doordat de huizen allemaal goedkoop waren, woonden er vooral de mensen met een smalle beurs. Mensen met een lage opleiding en fabrieksarbeiders overheersten hierin en zorgden voor de eenzijdige bevolkingssamenstelling. De clustering van arbeiders en laaggeschoolde inwoners heeft de wijk niet veel goeds gebracht, getuige de vooroordelen die heersen over de buurt en haar inwoners. De alom gekende problemen in de buurt zorgen ervoor dat de buurt in Maastricht

en omstreken in negatieve zin bekend staat. Er heerst een plaatselijke stigmatisering op de buurt en op haar inwoners. Het laatste decennia heeft de overheid zich gerealiseerd dat er iets moest veranderen in de wijk. Voor deze ideeën werden de hoofden bij elkaar gestoken en werden er plannen opgesteld over de aanpak hiervan. Op deze manier ontstond het idee over de krachtwijken. Een belangrijk hoofddoel hierbij was dat de inspraak van de inwoners een prominente plaats kreeg: inwoners kiezen op lokaal niveau wat er moet gebeuren in de buurt en professionals vertalen dit op nationaal niveau naar concrete plannen en praktijk.

Deze scriptie start met een inleidend hoofdstuk waarin de onderzoekscontext uiteen gezet wordt. Na een korte inleiding over de stad Maastricht, worden de twee buurten Wittevrouwenveld en Limmel besproken. De onderzoeksmethoden zullen eveneens worden besproken in dit hoofdstuk. In het tweede hoofdstuk van deze scriptie zal het beleid zoals dat uitgevoerd wordt in de krachtwijk Maastricht Noordoost worden besproken. De inhoud van de activiteiten en de beoogde doelen zullen uiteen gezet worden, evenals de manieren waarop men probeert dat te bereiken. Door de overheid en het ministerie van VROM (2007) worden nieuwe woningen, bewonersparticipatie en spreiding als oplossing gezien. De inwoners worden bij deze beslissingen zoveel mogelijk betrokken, maar zijn daar zelf af en toe nog een beetje sceptisch over. Via instelling die langere tijd in de wijk verblijven wordt het vertrouwen gewonnen van de inwoners. De professionals van die instellingen vertalen de wensen van de inwoners zo goed mogelijk naar concrete plannen. In hoofdstuk drie wordt dieper ingegaan op de ervaringen van de inwoners. Hoe voelt een Wittevrouwenvelder zich onder al het nieuwe beleid? Wat zijn de successen en wat zijn de tegenslagen? De inwoners uiten verschillende geluiden hierover en twijfelen. Sommigen denken dat er teveel op een materiële aanpak wordt gefocust en te min op een persoonlijke aanpak. Wetenschappers zoals Van Oosten (2007) ondersteunen dit en vragen zich af of die spreiding wel de goede manier is. Engbersen (2009) bespreekt in zijn boek ook een aantal fatale remedies van het beleid in de krachtwijken. Hij heeft het onder andere over het gevaar van te ambitieuze plannen, waardoor inwoners gefrustreerd en wantrouwend kunnen worden. Men probeert inwoners gerust te stellen met mooie plannen, maar dit is slechts een tijdelijke oplossing. Daarnaast wordt ook de stigmatisering en beeldvorming (Goffman, 1963) besproken. Mensen die ‘anders’ zijn en ‘anders’ leven dan dat in Nederland gebruikelijk is, zullen naar verwachting buiten de boot vallen. De inwoners van Wittevrouwenveld hebben ook te lijden onder een stigma dat op hen rust. Dit stigma zorgt voor negatieve connotaties, verbonden aan de term Wittevrouwenveld. De thuisgevoelens en de concepten *home* en *belonging* zijn hierbij erg belangrijk. Er moet

rekening worden gehouden met het risico dat sloop ook functionele ontwrichting teweeg kan brengen. De buurt raakt hierdoor nog meer verscheurd. De buurt raakt het negatieve imago moeilijk kwijt en wordt gemeden, waardoor er ook van een territoriaal stigma (Wacquant, 1998) sprake is. De vooroordelen over de inwoners zijn al op voorhand beslist. Deze vooroordelen beginnen langzaam wat af te nemen, nu zichtbaar wordt dat er echt gewerkt wordt aan Wittevrouwenveld, maar dan nog heeft het erg veel tijd nodig voordat de negatieve vooroordelen omslaan in positieve beelden. In hoofdstuk vier wordt uiteen gezet hoe het handelen van de inwoners zich verhoudt tot de oplossingen die getracht worden te bereiken. Gaan de inwoners meer participeren of sluiten ze zich juist meer af? Bewonersparticipatie zou volgens velen wel de oplossing zijn voor betere sociale cohesie en integratie, aldus Tully (2002) en Jehoel-Gijsbers (2004). Hiermee hangt het begrip burgerschap samen. Zonder burgerschap kan participatie niet plaatsvinden. Door Tully (2002) wordt het belang van zelfbewustzijn benadrukt. Inwoners moeten zich ervan bewust worden dat ze iets kunnen doen. Als ze blijven stil zitten zal er nooit wat gebeuren. Van Ankeren, Tonkens en Verhoeven (2010) bespreken vervolgens de mogelijke redenen van non-participatie, waarna deze theorie vergeleken wordt met de praktijk bevindingen van dit onderzoek. De overheid vindt het belangrijk dat er samen met de inwoners wordt gewerkt. Sinds drie jaar is de buurt een krachtwijk en nu wordt er volop geld, aandacht en energie in de krachtwijk gepompt. Wisselwerking tussen overheid en inwoners moet voor het beste resultaat zorgen. Inwoners zijn hier af en toe wantrouwend in door eerdere teleurstellingen. De beloofde plannen lopen nog te vaak vertraging op of komen helemaal niet van de grond. Van een ingezakte wijk moet het weer een levendige wijk worden. Inwoners reageren hier verschillend op: sommigen gaan actief deelnemen en geloven heilig in het krachtwijkenbeleid als soelaas, anderen zetten zich er juist van af (door bijvoorbeeld eerdere teleurstellingen) en trekken nog meer naar hun eigen groep. Het afsluitende hoofdstuk, de conclusie, zal een antwoord geven op de vraagstelling. De manier waarop men beoogde resultaten van het krachtwijken beleid wil bereiken, moeten erg goed aangepast worden op de personen waar het om draait, de inwoners dus. De belevingswereld, de normen en waarden, de belangen en de manier van leven van de inwoners moeten goed doorgrond worden vooraleer er een aanpak kan worden bedacht om de buurt waarin zij wonen op te krikken.

Hoofdstuk 1 – Onderzoekscontext

Mijn onderzoek heeft zich afgespeeld in een van de 40 krachtwijken die in 2007 door oud-minister Vogelaar zijn benoemd. Om precies te zijn de krachtwijk Maastricht Noordoost in Zuid-Limburg. Deze krachtwijk bestaat uit vier afzonderlijke buurten, te weten Wittevrouwenveld, Wyckerpoort, Limmel en Nazareth. In het 'Rapport Buurtprofielen Maastricht' (Theunissen e.a., 2008) wordt de leefbaarheid van de inwoners van Maastricht uitvoerig geanalyseerd. De gegevens zijn verkregen door middel van drie grote enquêtes onder de Maastrichtse bevolking in 2004, 2006 en de laatste in 2008.

1.1 – Maastricht

In totaal heeft Maastricht een inwonersaantal van 117.998. De gemiddelde leeftijd van de bevolking van Maastricht is 41 jaar en deze leeftijd neemt de laatste jaren alleen maar toe. In Maastricht is 23 procent allochtoon. Daarbij is wel een onderscheid gemaakt tussen allochtonen uit rijke landen (exclusief Nederland) die geen onderwerp zijn van achterstandsbeleid en allochtonen uit overige landen die wel tot de potentiële doelgroep behoren van achterstandsbeleid. Die laatste groep bedraagt zes procent. In Maastricht is tien procent van de beroepsbevolking werkloos, maar wel werkzoekende. In de enquêtes is nagegaan wat de waardering voor de woonomgeving van de inwoners van Maastricht is. Het thema verloedering kwam daar ook in naar voren en kreeg een rapportcijfer van 4,7 op een schaal van een tot tien. De verloedering nam in de periode van 2006 tot 2008 wel toe volgens de bevolking. Ook geeft zo een 38 procent van de Maastrichtse bevolking aan zich wel eens onveilig te voelen in zijn of haar buurt. In deze gevoelens van onveiligheid is bovendien een licht stijgende trend te zien. Ten slotte voelt ruim driekwart (76 procent) van de Maastrichtenaren zich medeverantwoordelijk voor de leefbaarheid van hun buurt. Inwoners die zich echter actief inzetten om hun buurt te verbeteren is laag, namelijk maar zestien procent.

Dit onderzoek richt zich echter alleen op de buurten Wittevrouwenveld en Limmel, met Wittevrouwenveld als hoofdthema. Ik zal beide buurten beschrijven en begin daarbij met een vignet, gevolgd door feitelijke cijfers.

1.2 – Wittevrouwenveld

Op een koude dag in februari loop ik voor de eerste keer alleen door de buurt Wittevrouwenveld. Het is stil op straat, enkel bij het centrale Voltaplein is wat beweging te bekennen. Ik merk op dat de buurt behoorlijk wat voorzieningen voor de inwoners bergt. Er bevinden zich genoeg winkels voor de broodnodige levensmiddelen, zoals een supermarkt, een drogist, een kapper, een bakker, een bloemenwinkel en een huisarts. Maar ook buurthuizen, kledingwinkels, koffiehuisen, een park, speeltuintjes en het Trefcentrum. De mensen die buiten op straat zijn, hebben zich goed ingepakt tegen de kou en begeven zich zo snel als mogelijk richting een winkel, huis of auto. Terwijl ik mijn sjaal goed doe, merk ik dat het mij toch een warm gevoel geeft als ik alle bedrijvigheid aanschouw. Mensen begroeten elkaar vriendelijk en maken korte, formele babbeltjes. Iedereen die hier loopt lijkt wel iemand te kennen. Ondertussen merk ik dat ik een beetje wordt nagekeken: op een of andere manier schijnen de inwoners te merken dat ik hier niet thuishoor. Misschien omdat ik zelf ook heel onderzoekend naar de mensen kijk of zouden ze het toch zien aan mijn manier van kleden?

De winkels en de appartementen rondom de winkelstraat zien er allemaal nieuw uit. De huizen iets verderop niet, dat zijn nog de originele arbeidershuisjes van het begin van de 20e eeuw. Het zijn rijtjeshuizen met één verdieping, een klein voortuintje en een kleine tuin achter. Tussen de huizen lopen brandgangen, waar ik behoorlijk wat rommel zie staan. Ook de voortuinen ogen hier en daar wat rommelig doordat er speelgoed staat, tuinmeubilair, vuilniszakken of omdat de mensen het gebruiken als oprit voor hun auto. Zeker in de winter nu alles grauw is, ziet de buurt er een beetje somber en verlaten uit. Dit in tegenstelling tot het voorjaar een paar maanden later: de buurt lijkt wel herboren. Als ik op een warme avond in mei door de buurt fiets op weg naar huis, zie ik overal mensen voor hun voordeur zitten kaarten, kletsen of kijken naar iedereen die voorbij komt. Daarvoor was dat tuinmeubilair dus, klinkt het door mijn gedachten. Kinderen spelen op straat en ik word regelmatig op straat begroet door onbekende voorbijgangers die mij nieuwsgierig aankijken.

Wittevrouwenveld is een buurt met een rijke geschiedenis. Met een inwonersaantal van 5.296 maakt de buurt deel uit van de stad Maastricht. Gelegen achter het centraal station van Maastricht en langs de autosnelweg vormt de buurt een ideale uitvalsbasis; te voet ben je in twintig minuten in het centrum van Maastricht en binnen een kwartier ben je met de auto in België. Voor de inwoners heeft deze ligging echter ook negatieve gevolgen wat betreft

leefbaarheid, luchtkwaliteit en rust. De woningen in de buurt zijn klein en goedkoop, aangepast aan de salarissen van de fabrieksarbeiders. Dit is de reden waarom ook nu nog veel mensen met een laag inkomen – en daaraan voorafgaand dus ook vaak een laag opleidingsniveau – vaak in deze buurten wonen. Een aantal omliggende fabrieken zijn al gesloten en naar verwachting zullen er nog meer volgen, waardoor veel arbeiders hun baan verliezen of al zijn verloren. De teruggang van de industrie betekent voor de buurt een verslechtering van de economische situatie. Het werkloosheidscijfer ligt met zestien procent ook relatief hoog in Wittevrouwenveld. Het vooruitzicht op een baan in een andere sector – zonder opleiding – komt hierdoor onder druk te staan. De groep laagopgeleiden is namelijk ook hoger in Wittevrouwenveld (39 procent) dan het gemiddelde van Maastricht (24 procent). Daarnaast is het een buurt waar een redelijk hoog percentage allochtonen woont vergeleken met andere buurten: dertien procent in Wittevrouwenveld tegenover zes procent gemiddeld in Maastricht. Ook de rapportcijfers voor verloedering, woonomgeving en onderhoud zijn beduidend slechter in Wittevrouwenveld dan in andere Maastrichtse buurten. Zo komt verloedering met een 6,5 redelijk hoog uit, wat in dit opzicht negatief is. Bovendien voelt 63 procent van de inwoners in Wittevrouwenveld zich wel eens onveilig, dreiging op straat zou constant aanwezig zijn en vermogensdelicten komen veelvuldig voor. De meest voorkomende problemen in Wittevrouwenveld zijn verkeersoverlast, geluidsoverlast, drugsgeweld, parkeerproblemen, slecht onderhoud van de groenvoorzieningen en zwerfvuil. Uit de enquête kwam naar voren dat 65 procent van de inwoners van Wittevrouwenveld zich medeverantwoordelijk voelt voor de leefbaarheid van zijn of haar buurt. Dit percentage ligt ruim tien procent onder het stadsgemiddelde. De actieve inzet van inwoners om hun buurt te verbeteren is net als het stadsgemiddelde eveneens laag met zeventien procent. Deze bekende stedelijke problemen zijn in Wittevrouwenveld altijd net iets groter geweest dan in andere buurten. Nu de buurt behoort tot een krachtwijk is het tevredenheidcijfer over de aandacht van de gemeente voor de problemen in de buurt toegenomen. In 2004 was nog maar vijftien procent van de inwoners in Wittevrouwenveld tevreden over de aandacht van de gemeente, in 2008 was dit percentage al gestegen naar het dubbele: ruim 30 procent vindt dat de gemeente nu genoeg aandacht heeft voor de problemen in Wittevrouwenveld.

Qua inwoners is Wittevrouwenveld altijd een hechte gemeenschap geweest. Het is een zeer levensvatbare wijk waar volop wordt geleefd. Vroeger, toen er nog geen ‘nieuwe’ bevolkingsgroepen in Nederland waren, was de verbondenheid in de buurt nóg sterker dan nu. De nieuwe bevolkingsgroepen zouden ervoor zorgen dat de eenheid verdwijnt, aldus sommige

inwoners. Deze sterke hang naar de ‘eigen groep’ in Wittevrouwenveld heb ik zelf duidelijk gezien, maar ook gevoeld. De eerste weken van mijn onderzoek verliepen af en toe ietwat stroef: ik moest wennen aan mijn rol als onderzoekster, maar de inwoners moesten ook wennen aan mijn aanwezigheid. Dit werd mij wel eens duidelijk gemaakt door enige terughoudendheid bij de inwoners. De oudere generatie inwoners hecht erg veel waarde aan de verbondenheid in de buurt. Door de veranderingen in de maatschappij onder invloed van de mondialisering verdwijnt de verbondenheid langzaam. Het spreidingsbeleid laat ook hier haar ‘tekenen’ achter volgens vele inwoners.

Het imago van de buurt is niet positief, de vooroordelen over de buurt Wittevrouwenveld leven voorlopig nog voort. ‘Wittevrouwenvelders’ zouden minder fatsoen en verantwoordelijkheidsgevoel hebben. Nu de buurt behoort bij de krachtwijk Maastricht Noordoost zijn deze beelden wel iets bijgesteld, maar nog steeds blijft het negatieve imago van kracht. De vooroordelen zijn gedeeltelijk wel waar, maar je kunt een hele buurt nooit generaliseren. Daar tegenover staande is de buurt niet voor niets benoemd tot krachtwijk, het overlastcijfer en criminaliteitscijfer lag hier toch wel iets hoger dan gemiddeld.

De clustering van bepaalde groepen mensen was niet langer bevorderlijk voor het imago van de buurt. Hier moest verandering in komen en dit zorgt er nu voor dat de buurt fysiek op de schop wordt genomen, maar ook mentaal gezien moet er iets veranderen volgens de overheid (denkende aan het fatsoen en verantwoordelijkheidsgevoel van mensen). De clustering van mensen met lage inkomens en lage opleidingsniveaus die door de geschiedenis heen ontstaan is in Wittevrouwenveld is fascinerend. De inwoners hebben toch iets eigens en iets typisch. Ze vormen in sommige gevallen een eigen groepje met hun eigen gebruiken, normen en waarden en levensstijl. De inwoners kiezen ervoor om hun leven op een bepaalde manier in te richten, op een bepaalde manier met elkaar om te gaan en op een bepaalde manier te denken. Deze manier wijkt af van de heersende norm in Nederland, ze vallen buiten de boot, waardoor het een kwetsbare groep mensen vormt. Het opwerpen van zoiets als krachtwijken is een poging van de overheid om de integratie en sociale cohesie van de inwoners uit de krachtwijk te verbeteren. Want volgens verschillende wetenschappers is ‘meedoen’ in de samenleving de beste manier om een gevoel van *home* en *belonging* te creëren (cf. Tully, 2002). Men moet aansluiten bij de rest van de samenleving, bij de manier waarop je, volgens de norm, behoort je leven in te delen, anders wordt je buiten gesloten. Deze heersende norm gaat om kleine dingen, zoals de stoep voor de voordeur schoonhouden, van andermans spullen afblijven, afval netjes opbergen, andere personen in hun waarde laten,

elkaar respecteren enzovoorts. De verwachting is dat als iemand zich ergens thuis voelt, hij of zij ook sneller zal participeren in de samenleving en dat is wat men wil bereiken.

1.3 – Limmel

“Doch mich meh un ons sjink, keend” zegt de dame tegen mij, waarop ik nog een beetje verward naar de vitrinekast loop en de ham eruit haal om deze te snijden. Druk is het op zaterdagmorgen in de bakkerij/slagerij ‘Bie Katja’ in Limmel. Een hele rij wachtende mensen staan geduldig op hun beurt te wachten en maken ondertussen een praatje met hun voorganger. Een oudere man leest in afwachting alvast even de voorpagina van de krant. Ik merk op dat er vooral oudere mensen voorbij komen. De man en vrouw die eigenaar zijn van de winkel wonen op hetzelfde centrale plein waar de winkel aan grenst. Aan dit plein grenst eveneens de kerk en in de verte zie ik een frituur en café liggen. Door het raam zie ik aan de overkant van de weg een groentewinkel liggen en een kapper, maar daar houdt het dan ook mee op.

De eigenaar van de winkel lijkt op sommige momenten meer op een sociaal werker dan op een winkelbediende. Iedereen die hij helpt kent hij bij naam en hij weet de mensen steeds wat persoonlijke aandacht te geven. Aan Mia vraagt hij hoe het met haar hond gaat die ziek was, tegen Jeanette zegt hij dat ze de groeten moet doen aan Twan die in het ziekenhuis ligt en aan Ron vraagt hij hoe het met zijn nieuwe baan gaat. Zo gaat het door tot 11 uur ‘s ochtends. Daarna is het wat rustiger en kunnen we achterom in een kamertje even pauzeren, een sigaretje roken en wat koffie drinken. Af en toe klingelt het belletje als er iemand de winkel binnenkomt. De eigenaresse kan op een camera zien wie er binnenkomt. Als de eigenaresse net weer naast me neer is geploft en haar sigaret heeft opgestoken, rinkelt het belletje opnieuw. Eén blik op de camera is genoeg en de eigenaresse uit een kreet van herkenning. Om het hoekje verschijnt een vrouw die ietwat moeilijk loopt. Beide dames geven elkaar een zoen op de wang en kletsen even kort. De eigenaresse schijnt te weten waar de vrouw voor komt en loopt naar de winkel waar ze het overneemt van haar man. De eigenaar komt vervolgens naar het kamertje en begint, na een uitgebreide begroeting, de vrouw haar voet en onderbeen te masseren. *“Ik heb schijnbaar ook iets in mijn handen, waar sommige mensen in geloven”* zegt de man tegen mij. De man van de vrouw komt ook even achter kijken nadat hij zijn bestelling heeft afgehandeld met de eigenaresse en pakt zich een tasje

koffie. Ondertussen wordt er druk gepraat over de buurt, over het schoolfeest van volgende week en over de oude mevrouw Reupen die er toch zo slecht uitzag deze morgen. *“Ze wordt ook wel erg doof”* zegt de eigenaar. *“Ja, en ze had haar sloffen nog aan toen ze binnenkwam!”* zegt de eigenaresse. *“We moeten haar toch maar een beetje in de gaten gaan houden.”*

Op een zaterdagmorgen in april besloot ik een dag mee te helpen in de enige bakkerij/slagerij die Limmel rijk is. Op deze manier hoopte ik wat meer van Limmel te zien. Dat het een gezellige boel was in Limmel op de vroege zaterdagmorgen werd me al snel duidelijk. Daarnaast merkte ik op dat Limmel een totaal andere buurt is dan Wittevrouwenveld.

Limmel is een kleine buurt met maar liefst 2.160 inwoners. De buurt is lange tijd onafhankelijk geweest. Later is het bij het dorp Meerssen gevoegd en na te zijn vastgegroeid aan Maastricht, is het geannexeerd door Maastricht. Het kan worden gezien als een oud dorp en zo beleven de inwoners dat ook. Iedereen kent iedereen in de buurt, net als in een dorp. Je bent bij wijze van spreken een uur onderweg als je ‘even’ naar de bakker gaat.

In Limmel wonen van oorsprong meer oudere mensen. Twaalf procent van de inwoners is 65 jaar of ouder. De jongere mensen trekken weg naar andere plekken in de stad of in Nederland. Met name deze oude mensen hebben vaak behoefte aan een babbeltje en aan wat persoonlijke aandacht. Dit is ook de reden dat de eigenaar van de bakkerij/slagerij nog in Limmel blijft met zijn winkel. Financieel gezien had hij eigenlijk allang weg moeten zijn, maar hij blijft voor de mensen. Daarnaast komen er steeds meer studenten wonen in de buurt, omdat de Hoge Hotelschool Maastricht zijn vestiging en campus midden in de buurt heeft liggen. Dit kan nogal eens voor overlast zorgen voor de oudere mensen, bovendien zijn studenten zelden op zoek naar samenhang in een buurt; ze wonen er toch maar tijdelijk. Buitenlanders wonen er niet veel, maar zeven procent van de bevolking is allochtoon. Net iets meer dan het stadsgemiddelde van zes procent.

In Maastricht leidt de buurt Limmel een vrij onopvallend bestaan met een goed bewaarde eigenheid, daarbij geholpen door de parochie en een bloeiend verenigingsleven. De laatste jaren is dit aan het veranderen zeggen de inwoners, de nieuwe generatie wil geen verantwoordelijkheden meer op zich nemen en kiest sneller voor een individueel bestaan, waardoor het verenigingsleven onder druk staat. Daarnaast zijn ook veel ondernemers weggetrokken uit Limmel, enkel een bakker/slagerij, groentewinkel, twee cafés, een frituur en een kapper zijn nog over. Het rendement en de koopkracht van de buurt is te laag om nog aantrekkelijk genoeg te zijn voor ondernemers, waardoor de buurt nauwelijks nog

voorzieningen biedt. In het ‘Rapport Buurtprofielen Maastricht’ (Theunissen e.a., 2008) krijgen de voorzieningen in de buurt dan ook maar een 5,1 als rapportcijfer. Na 2006 is deze waardering nog verder gedaald. Vooral voor oudere mensen die moeilijk ter been zijn, zoals de heer Jansen, is dit een groot probleem.

“Er is niet eens een pinautomaat! Als ik geld nodig heb, moet ik mijn dochter vragen of ze even de stad ingaat, want de pinautomaat in Nazareth is een kwartier lopen en regelmatig ook nog eens defect. Schandalig vind ik dat voor oude mensen!”

Daarnaast is in Limmel het opleidings- en inkomensniveau lager dan gemiddeld. Het werkloosheidspercentage ligt op tien procent, gelijk met het stadsgemiddelde, maar het aantal mensen met een lage opleiding of geen opleiding bedraagt zo een 50 procent.

De oorspronkelijke reden voor het benoemen tot krachtwijk snappen de inwoners niet altijd, want de overlast is hier niet zo groot als in Wittevrouwenveld. De cijfers uit het Rapport bevestigen dit. Het rapportcijfer voor verloedering in Limmel komt uit op een 5,6 en is daarmee ruim een punt lager dan in Wittevrouwenveld. De woonomgeving wordt door de inwoners gewaardeerd met een 6,3 als cijfer, een dikke voldoende dus. Wel wordt Limmel afgeknelde door de drukbereden spoorweg aan de ene zijde en het bedrijventerrein de Beatrixhaven aan de andere zijde van de buurt. Bovendien ligt de TBS-kliniek (voorheen de gevangenis) op een steenworp afstand van de buurt. Ook de alom gevreesde familie Keizers woont momenteel aan de rand van Limmel. Het aantal inwoners dat zich wel eens onveilig voelt in de buurt is wel hoger dan het stadsgemiddelde met 49 procent. Bovendien is er de laatste jaren een forse stijging van vermogensdelicten merkbaar. Als bekende problemen wordt door de inwoners als eerste het tekort aan voorzieningen genoemd, daarna komt verkeersoverlast, dan de samenstelling van de bevolking en als laatste criminaliteit.

Momenteel wordt de buurt volop gepromoot en moet hij weer gaan ‘leven’. Momenteel heeft het verenigingsleven een dieptepunt bereikt, van 64 verenigen zijn er nu nog acht over. Daarnaast is er aan activiteiten ook erg weinig te doen, feesten op Koninginnedag of Bevrijdingsdag liggen al jaren stil. Hier moet aan gewerkt worden, zodat Limmel weer een aantrekkelijke buurt wordt. Daarbij zal ook de geplande nieuwbouw ‘Limmel tot aan de Maas’, die een uitbreiding van de buurt inhoudt, bij gaan helpen.

1.4 - Onderzoeksmethoden

Via een contactpersoon van de welzijnsorganisatie Trajekt ben ik geïntroduceerd in de buurt Wittevrouwenveld. De introductie in Limmel gebeurde via een persoon die ik leerde kennen in Wittevrouwenveld en die mij vervolgens heeft voorgesteld aan inwoners van Limmel. Beide personen hebben mij bij de hand genomen en wegwijs gemaakt in de buurt, maar ook bij de betrokken organisaties. Deze introductie leidde bij veel inwoners en professionals tot interesse in mijn onderzoek. Het bezoeken van schilderlessen, zanglessen, feesten, winkels, de lokale kantine van het buurtcentrum, mee discussiëren en luisteren in vergaderingen en op de koffie gaan bij informanten hebben hierbij geholpen. Dagelijks aanwezig zijn in de buurt leidde tot bekendheid bij de mensen, mijn gezicht werd herkend en ook de redenen van mijn aanwezigheid. De ene keer door gewoon mijn vrije uurtje op een bankje te observeren, de andere keer door actief mee te doen. De methode participerende observatie was mijn belangrijkste manier van werken. Deze onderzoeksmethode heeft mij in staat gesteld om de inwoners in hun natuurlijke omgeving te ontmoeten en hun handelingen en gedrag te observeren. De activiteiten die ik ondernam zorgden ervoor dat mijn informantengroep zich uitbreidde, geholpen door de sneeuwbalmethode. De rol als antropologische onderzoekster werd me steeds vertrouwder door de bereidheid van de mensen om mij te helpen met mijn onderzoek. Na verloop van tijd ontstond er een vertrouwensband tussen de informanten en mij.

Tijdens mijn onderzoek heb ik gebruik gemaakt van verschillende onderzoeksmethoden om de betrouwbaarheid te vergroten. Naast de participerende observatie voerde ik regelmatig kennismakingsgesprekken met inwoners, wijkopbouwwerkers, professionals, medewerkers van woningcorporaties en Maastrichtenaren. Deze gesprekken leidden meestal tot een afspraak voor een informeel gesprek of een semigestructureerd interview. Deze gesprekken zorgden ervoor dat mijn data zich steeds gestructureerder en diepgaander ontwikkelde.

Als aanvulling op mijn data zorgde de website van de krachtwijk Maastricht Noordoost² voor de nodige bijdrage. Deze website heb ik gedurende de hele onderzoeksperiode nauwgezet in de gaten gehouden voor eventuele aankondigingen, mededelingen of andere belangrijke evenementen.

² www.maastrichtnoordoost.nl (Laatst geraadpleegd op 10 augustus 2010)

Hoofdstuk 2 – Het krachtwijken-beleid in Maastricht Noordoost

De krachtwijk Maastricht Noordoost staat onder druk. Door een cumulatie aan problemen zoals een eenzijdige en verloederende woon- en leefomgeving, werkloosheid, lage sociale cohesie, achterblijvende participatie en integratie van nieuwkomers, criminaliteit en onveiligheid heeft de krachtwijk een dermate grote achterstand bij de rest van de stad Maastricht. Deze problematiek komt niet in hele grote getallen voor, maar het is vaak de combinatie van afzonderlijke wijkenmerken die de wijk tot een achterstandswijk maakt, aldus oud-minister Vogelaar (VROM, 2007a).

Mensen met hogere inkomens trekken weg naar ‘betere buurten’ op zoek naar medebewoners waarin zij zichzelf kunnen herkennen en waarmee zij zich kunnen identificeren. Momenteel is het type woningen erg eentonig, het grootste deel zijn namelijk sociale huurwoningen. Dit is merkbaar aan de eentonige samenstelling van inwoners in de wijk. Wijkopbouwwerkster Marianne maakte dit aan mij duidelijk door te spreken over drie soorten inwoners van de buurt Wittevrouwenveld.

“Allereerst heb je de inwoners die een laag – of zelfs geen – opleidingsniveau hebben en daardoor laag op de financiële ladder staan. Het overgrote deel van de inwoners behoort tot deze groep. In de tweede plaats heb je inwoners die door (persoonlijke) redenen hier terecht zijn gekomen. Zij kunnen best een opleiding hebben genoten of uit een gezin komen met een modaal inkomen, maar zijn in een gat gevallen en hebben nooit de ambities gehad om zich te ontwikkelen. In de laatste plaats heb je hier ook mensen wonen die hier eigenlijk niet horen. Zij kiezen er bewust voor om hier te wonen, of omdat ze het multiculturalisme van de wijk prettig vinden of omdat ze graag goedkoop wonen, ondanks hun goede baan. Dit groepje is echter op één hand te tellen.”

Niet alleen inwoners houden het voor gezien in Wittevrouwenveld. Ondernemers achter belangrijke voorzieningen in de wijk houden het voor gezien en gaan op zoek naar een betere buurt qua koopkracht en toekomstperspectief. Op deze manier raakt de wijk in verval, zoals in de buurt Limmel is gebeurd. De overheid ziet het als haar taak om deze wijken er weer bovenop te helpen. Het moeten weer wijken worden waar met trots over wordt gesproken. De ergernis over de wijken moet verdwijnen en ook politici moeten niet langer hun hoofd hoeven

breken op zoek naar een oplossing. Het begin daarmee is gemaakt door middel van het aanwijzen van 40 krachtwijken in Nederland door oud-minister Vogelaar (VROM, 2007a).

In Wittevrouwenveld, Wyckerpoort, Nazareth en Limmel had het verval het punt bereikt waarop het noodzakelijk werd om in te grijpen. Om deze reden zijn de vier buurten samen benoemd tot de krachtwijk Maastricht Noordoost. In deze buurten moet in de komende tien jaar het tij keren door middel van het 'Actieplan Krachtwijken'. Het extra rijksgeld dat hierdoor vrij komt, maakt het mogelijk dat er gewerkt kan worden aan de leefbaarheid van de wijk en aan het terugbrengen van de veiligheid, werkgelegenheid en goede woningen zodat het straks aangenaam wonen, werken en recreëren is in de wijk. Deze vier terreinen (leefbaarheid, veiligheid, opleidingsniveau en arbeidsparticipatie) liggen nu nog onder het stedelijk gemiddelde, maar moeten binnen de gestelde tijd hetzelfde niveau bereiken.

Ik zal in dit hoofdstuk starten met een analyse van de ideeën van beleidsmakers om de wijk nieuw leven in te blazen. In Maastricht Noordoost spreekt men in termen van WijkOntwikkelingsPlannen, die na goedkeuring omgezet worden in WijkActiePlannen. Deze WOP's en WAP's hebben bepaalde uitgangspunten die men in ogenschouw houdt bij de uitvoering van de ideeën, alvorens ze overgaan tot de daadwerkelijke actie.

2.1 Ideeën...

Om de positieve ommekeer van de wijken te bewerkstelligen wordt er op verschillende manieren actie ondernomen in de Maastrichtse krachtwijk. Dit gebeurt onder de noemer van de WOP's: één voor de buurten Wittevrouwenveld en Wyckerpoort en één voor de buurten Limmel en Nazareth. Deze WOP's zijn in februari 2010 goedgekeurd, wat inhoudt dat ze nu worden omgezet in WAP's. Het Ambitiedocument van het WAP Maastricht Noordoost (VROM, 2007) bergt een aantal speerpunten gefocust op onderwijs en arbeidsmarkt, met wonen en veiligheid als belangrijke randvoorwaarden.

Het eerste speerpunt, 'Oost west, thuis best' genaamd, richt zich op het hechten en verbinden van mensen, zowel in sociale als fysieke zin. Bewoners moeten zich weer verbonden voelen met elkaar, maar ook met de buurt. Men acht de maatschappelijke participatie en verscheidenheid als zeer belangrijk hierbij. Mensen met verschillende achtergronden moeten naast elkaar wonen en leven. Om dit te bewerkstelligen worden oude sociale huurwoningen gesloopt en worden er nieuwe huurhuizen voor terug gebouwd. Ook

moeten er meer koopwoningen komen, zodat de buurt ook mensen met een iets hoger inkomen aantrekt. Het tweede speerpunt heet 'Jong Noordoost' en richt zich op alle jeugd (van 0 tot 23 jaar) en hun ouders. De focus ligt op een gezond opvoedingsklimaat en een goed zorgnetwerk voor kwetsbare kinderen. Aangezien de helft van de kinderen en jongeren in de krachtwijk kampen met sociale- en ontwikkelingsproblemen is dit speerpunt allerminst te negeren. Het ministerie van VROM (2007) vindt dat er sneller en adequater moet worden gereageerd, waardoor men hoopt in 2012 het aantal vroegtijdige schoolverlaters te halveren. Het derde speerpunt 'Noordoost werkt' draait om het 'meedoen' in de samenleving. Participatie door werk en een reële inkomensstijging zijn het doel. De arbeidsparticipatie moet verhoogd worden door onder andere het langer doorwerken van ouderen te stimuleren, het verhogen van participatie van migranten en het werken zelf aantrekkelijker te maken dan het leven van een uitkering. Door projecten als 'Social Return' wordt door de gemeente aan gewillige inwoners uit de krachtwijk een kans geboden om een baan te vinden en te werken in en rondom Wittevrouwenveld. De eigenaar van het Golden Tulip Hotel – oorspronkelijk zelf ook afkomstig uit Wittevrouwenveld – biedt inwoners een kans op een baan binnen zijn hotel. De lokale C1000 en de McDonald's bij het stadion van de Maastrichtse Voetbal Vereniging (MVV) werken volgens hetzelfde protocol. Het laatste speerpunt 'Noordoost thuis' richt zich op het oplossen van de problemen achter de voordeur in multiprobleem-gezinnen, zoals het verhelpen of voorkomen van ontsporingen. Daarvoor wordt ingezet op sport en cultuur en het volgen van een maatschappelijke stage voor scholieren in het voortgezet onderwijs. Het kabinet wil ervoor zorgen dat de veiligheid vergroot wordt. De criminaliteit en overlast moeten in 2010 met 25 procent gedaald zijn vergeleken met de opstart van de krachtwijken in 2007 (VROM, 2007b & Kei centrum dossier 40 wijken, 2007:12-14).

2.2 En dan nu... actie!

Projecten in de Maastrichtse krachtwijk die als focus hebben om het onderwijs en de arbeid te verbeteren en aan te scherpen, met veiligheid en wonen als belangrijke randvoorwaarden, kunnen niet goed worden uitgevoerd zonder samenwerking tussen verschillende instituties. De samenwerking vindt plaats tussen de gemeente, de politie, de woningcorporaties, de Maastrichtse welzijnsorganisatie 'Trajekt' en andere betrokken organisaties zoals Mondriaan Zorggroep, Buurthuis 'T Vrouweveld en GGD.

De welzijnsorganisatie ‘Trajekt’ zet zich – met behulp van verschillende organisaties – op verschillende vlakken in voor de buurt. Vanaf de bestempeling tot krachtwijk zijn er door de gemeente meer werknemers aan het werk gezet in de krachtwijk, met name wijkopbouwwerkers. Trajekt houdt zich met verschillende thema’s bezig die allemaal te maken hebben met de vraag: ‘Hoe richt ik mijn leven op een goede manier in?’. Ze richten zich op het welzijn van de burgers en een goede kwaliteit van leven. Dit kan op allerlei vlakken zijn, bijvoorbeeld een alleenstaande moeder met drie kinderen, maar ook werkloze jongeren of geïsoleerde ouderen. Daarnaast biedt het WijkServicePunt ook ondersteuning voor de inwoners. Professionals houden hier regelmatig een spreekuur en proberen daarin erg laagdrempelig te werk te gaan door zonder afspraken te werken. Inwoners kunnen voorbij komen met allerlei vragen op persoonlijk vlak.

Op de website van krachtwijk Maastricht Noordoost³ is te lezen dan er momenteel veel opbouwwerkers in de wijk actief aan de slag zijn met allerlei projecten. Tijdens gesprekken vertelden de opbouwwerkers mij dat ze continu signalerend op zoek zijn naar knelpunten in de wijk en dat ze hun projecten hierop aanpassen. Ze werken ook individueel en begeleiden mensen of gezinnen op weg naar een stabiele omgeving. Sinds vorig jaar is het bovendien het ‘Veilige Buurten Team’ van start gegaan, dit is een samenwerking die zich focust op het terugbrengen van de veiligheid. Het team bezoekt de buurtbewoners deur aan deur en vraagt aan hen hoe het is om hier te wonen, wat er verbeterd kan worden en hoe dat kan worden gedaan. Langzaam maar zeker wordt op deze manier het vertrouwen gewonnen van de inwoners, waardoor zij ook makkelijker en sneller over de problemen willen praten. Daarnaast zijn opbouwwerkers bezig met jongerenwerk, zoals het project ‘Droomjongeren’. Hier krijgen gewillige jongeren de kans om een toekomst op te bouwen en een vak te leren onder begeleiding. Eveneens worden de contacten tussen de allochtone en autochtone inwoners op verschillende manieren gepromoot door onder andere kooklessen (de ‘Kookketel’) en multiculturele feesten te organiseren in het Trefcentrum voor mensen van alle culturen. Ook het buurthuis ’T Vrouweveld organiseert activiteiten in de buurt voor en door allochtone en autochtone vrouwen. Vervolgens is de ‘Kunstketel’ een instelling die absoluut niet vergeten mag worden. Deze instelling richt zich op de afdeling kunst en cultuur in de wijk met als functie om bruggen te bouwen tussen mensen met verschillende achtergronden, qua etniciteit, maar ook qua economische situatie bijvoorbeeld. Doel is om iedereen de kans te bieden met kunst en cultuur in aanraking te komen; kinderen, jongeren en volwassenen. De

³ www.maastrichtnoordoost.nl (laatst geraadpleegd op 10 augustus 2010)

instelling werkt samen met Kumulus – een groot muziekcentrum in Maastricht – en is gelegen in een hoekgebouw centraal in Wittevrouwenveld. Wekelijks zijn hier allerlei cursussen te volgen voor een minimale bijdrage. De maatschappelijke bijdrage van deze instelling moet niet onderschat worden, volgens woordvoerders van de ‘Kunstketel’.

Fysiek gezien moest de buurt ook veranderen volgens de beleidsmakers. Sommige huizen zijn verouderd, vervallen, vaak niet goed geïsoleerd of vochtig. Bovendien doen ze in sommige gevallen geen goed voor het aanzicht van de wijk en/of de desbetreffende straat. De kans op een wooncarrière wordt door de eentonige huizensamenstelling klein; inwoners verlaten de buurt zodra zij het beter krijgen. Deze fysieke veranderingen zijn vooral de taak van de woningcorporaties en de gemeente. Op de website van de Avenue2⁴ – aangaande de geplande ondertunneling van de autosnelweg A2 – valt te lezen dat deze geplande ondertunneling van de A2 samengaat met de sloop en wederopbouw van de buurt Wittevrouwenveld. De A2 splitst de twee buurten Wittevrouwenveld en Wyckerpoort voorlopig nog in tweeën, waardoor de buurten een beetje afgesloten liggen van de rest van de stad. De ondertunneling zal er in de toekomst voor zorgen dat het verkeer ondergronds loopt, waardoor bovenop de plaats is voor een verbindende, groene loper met volop mogelijkheden voor groenvoorzieningen en nieuwe, moderne woningen. Bovendien zullen de wijken beter verbonden worden door middel van het nieuwe hart dat zo gecreëerd wordt. Dit zal ervoor zorgen dat de afsluiting van de rest van de stad niet langer actueel is. Volgens woordvoerders van Servatius moet in de buurten zelf ook nog het een en ander aan de bebouwing veranderen. In Wittevrouwenveld is inmiddels al een nieuw winkelcentrum gerealiseerd en ook de voormalige ‘Electrobuurt’ is vervangen door nieuwbouw. Maar hier stopt het niet, nog vele andere huizen zullen binnenkort tegen de vlakte gaan. Daarom zijn er momenteel veel vergaderingen en informatieavonden gaande voor de inwoners. De zogenoemde ‘woonwens’ gesprekken zijn ook al begonnen, deze houden in dat er bij de bewoners, wiens huis op de zogenoemde ‘sloop-lijst’ staat, polshoogte wordt genomen over de wens voor een tijdelijke woning. De inwoners krijgen de mogelijkheid om in een ander huis te gaan wonen of om ervoor te kiezen om tijdelijk ergens anders te gaan wonen en na de sloop en bouw van de nieuwe woningen terug te keren naar de nieuwe woningen.

De plannen voor Limmel onder het motto ‘krachtwijk’ zijn eveneens groots. Er komt een verbindende basisschool voor Limmel en Nazareth (de buurt die er tegenover ligt) en een

⁴ www.a2maastricht.nl (laatst geraadpleegd op 30 juli 2010)

nieuw winkelcentrum met alles erop en eraan. Hiervoor vrezen de kleine ondernemers, omdat dit hun einde zal betekenen, maar van de andere kant is een uitbreiding van de voorzieningen wel noodzakelijk. Ook komt er een tunnel onder de spoorwegovergang, om de verbinding tussen Limmel en Nazareth te verbeteren.

2.3 De stem van inwoners

Op verschillende manieren wordt er rekening gehouden met de wensen van de inwoners. Volgens de wijkopbouwwerkers worden de grote beslissingen over de krachtwijk en de uitvoering van de WAP's behandeld door drie groepen. Allereerst is er de 'klankbordgroep'. Deze groep bestaat uit sleutelpersonen uit de buurt (buurtcomités, kerk, ondernemers, scholen enzovoorts). Bij deze groep kunnen inwoners zich aansluiten en via vergaderingen kunnen zij hun mening laten horen. De problemen die men tegen kan komen variëren van bijvoorbeeld een adequate inrichting van een open veld tot de overlast van hondenpoep. De 'klankbordgroep' geeft over dit soort problematiek adviezen aan de 'kerngroep'. De 'kerngroep' bestaat uit werknemers van de woningcorporaties, de gemeente en vertegenwoordigers van de buurtplatforms. Deze groep bereidt de voorstellen voor ter presentatie aan de 'stuurgroep', maar voert ook de genomen besluiten uit en waakt over de voortgang daarvan. De 'stuurgroep' neemt tenslotte de echte besluiten en bestaat uit de eindverantwoordelijken van de woningcorporaties en de gemeente. De 'stuurgroep' bepaalt welke voorstellen aan het stadsbestuur (College en Gemeenteraad) worden voorgelegd. Een goed voorbeeld van deze constructie was de aanleg van het grote park in Wittevrouwenveld. Hier ging veel tijd overheen, waardoor de inwoners lange tijd tegen een braakliggend terrein moesten aankijken. Nadat de aanleg bijna afgerond was, de bankjes waren geplaatst en de planten waren gepland, merkten de inwoners dat het park een trekpleister werd voor hangjongeren die 's avonds en 's nachts voor overlast zorgden. Door de 'klankbordgroep' worden er als reactie op de klachten hierover vergaderingen georganiseerd die gaan over een oplossing voor dit probleem. De oplossingen die de 'klankbordgroep' in dit geval bedachten, zoals het plaatsen van paaltjes, lantaarns en verbodsbordjes, worden doorgegeven aan de 'kerngroep', die ze op haar beurt weer presenteert aan de 'stuurgroep'. In dit geval vroeg de 'stuurgroep' naar het nut van een verbodsbord, waarop de 'kerngroep' op haar beurt met een verantwoording over de brug moest komen. Na toestemming van de 'stuurgroep' kan de 'kerngroep' beginnen met de uitvoering van de plannen.

Het is voor inwoners mogelijk om via de ‘klankbordgroep’ en het buurtplatform hun stem te laten horen of in ieder geval hun ideeën uit te spreken tegen de vertegenwoordigers daarvan, maar gedurende mijn onderzoek werd duidelijk dat velen van hen hier geen interesse (meer) in hebben. Men heeft al te vaak geprobeerd om iets geregeld te krijgen en heeft toen gemerkt dat er niets mee werd gedaan of pas na erg lange tijd. Begrijpelijk is dat de teleurstelling overheerst en men moe is gestreden. De open vergaderingen en informatiebijeenkomsten werden erg weinig bezocht. Op avonden waarop inwoners uit een aantal straten werden uitgenodigd voor een vergadering, zaten er hoogstens vijftien mensen in de zaal, inclusief de professionals. Volgens de socioloog Godfried Engbersen (2009) is dit een van de onbedoelde neveneffecten van een goedbedoeld beleid. Een inwonster van Wittevrouwenveld, die tijdens een vergadering over een bepaalde straat, erg fel was, wees mij later in ons gesprek continu op dit probleem.

“Wij hebben al tien keer gezegd dat dat voetbalveldje hier achter geen goede oplossing is en nog wordt er niet naar ons geluisterd. De ballen vliegen zo over de muur, tegen mijn planten en ramen. Ze weten gewoon niet wat ze ermee aanmoeten dus gaan ze maar overal speelpleintjes neerzetten. Kinderen van vijf glijden inderdaad nog wel eens van de glijbaan af of schommelen nog wel eens, maar kinderen van vijftien doen dat niet. Die willen wat anders, die willen hangen en die willen een bal keihard in het net schieten als ze voetballen.”

Het buurtplatform is een van de manieren voor inwoners om deel te nemen aan deze drie beslissende groepen. Het buurtplatform fungeert als spreekbuis voor de inwoners richting gemeente en betrokken organisaties. De ideeën en inzet van de inwoners zijn vaak het reëelste, omdat deze mensen zeven dagen per week, 24 uur per dag, in de wijk aanwezig zijn. Zij hebben letterlijk dag en nacht met het beleid te maken, zij zijn ertoe veroordeeld. Voor de uitvoering ervan wordt er samen met opbouwwerkers overlegd, gesignaleerd en op zoek gegaan naar oplossingen. De inwoners die in de desbetreffende straat of buurt wonen worden dan ook opgeroepen om mee te vergaderen en hun mening te laten horen. Het Buurtcentrum is daar de aangewezen plek voor, centraal in de wijk. In Wittevrouwenveld is dat het ‘Trefcentrum’, in Wyckerpoort is dat de ‘Letterdoés’, in Limmel het ‘Kapelaan Lochtmanhuis’ en in Nazareth het ‘Buurtcentrum Nazareth’.

Daarnaast heeft de krachtwijk acht jonge wijkambassadeurs aangewezen die een stem moeten geven aan alle kinderen uit de wijk. Doordat ze zelf afkomstig zijn uit de vier buurten kunnen zij een goed beeld geven van wat er zoal speelt onder de jongeren in de krachtwijk. Wekelijks

rijdt er ook een MOJO-bus, mobiele jongeren bus, rond door de buurten. De functie daarvan is om voor jongeren een alternatief te bieden dan rondhangen en creatief met elkaar bezig te zijn. Ook buurtinitiatieven door burgers bieden de mogelijkheid aan de inwoners om hun stem te laten horen. Door het verzamelen van een honderdtal handtekeningen door inwoners, kunnen zij een bepaald probleem aanpakken dat hen dwars zit, bijvoorbeeld een nieuwe speelplaats voor kinderen. Met dit burgerinitiatief kan er rijksgeld vrijkomen om die ideeën te realiseren, mits er genoeg handtekeningen zijn verzameld. Als er dus ergens genoeg animo voor is onder de inwoners en als dat idee ook haalbaar is, dan kan dit via een buurtinitiatief worden verwezenlijkt. Toch is het animo hier erg klein voor, vertelde een lid van het buurtplatform mij. De kinderopvang in Wittevrouwenveld heeft bijvoorbeeld nauwelijks speelvoorzieningen op het speelplein, het is maar een kaal betonnen plein. Daar zou best een zandbak of een schommel kunnen worden geplaatst. Als de ouders zich daarvoor samen zouden inspannen en een handtekeningenactie zouden organiseren dan zou dat best wel eens geregeld kunnen worden, aldus de vrouw van het buurtplatform. Alleen de ouders doen niets, niemand heeft de moed of de zin om te beginnen. Het is vaak te veel geregeld en gehannes, daar moet je de tijd voor hebben, dus ouders laten het er al snel bij zitten.

2.4 – Bewonersparticipatie en spreiding als oplossing

De ideeën van het krachtwijkenbeleid om de wijk nieuw leven in te blazen, laten zien dat er met verschillende methoden getracht wordt de bewoners te betrekken bij de besluiten. Bewoners worden uitgenodigd en gestimuleerd om te participeren. Bewonersparticipatie zou, volgens verscheidene wetenschappers zoals Tully (2002) namelijk een helende werking hebben voor een verscheurde samenleving. Dit is een ommekeer, aangezien in de vroegere verzorgingsstaat alles werd overgelaten aan de overheid (Van Ankeren, 2010). Men moet zich weer verbonden gaan voelen met de wijk, maar vooral ook met elkaar. Deze bewonersparticipatie moet wel op de goede manier plaatsvinden, ook de inwoners die het minst geïnteresseerd zijn en het slechts bereikt worden, moeten participeren, anders krijg je een scheve weerspiegeling van de werkelijkheid.

De taak van de professional is om de wens van de bewoner zo goed mogelijk te vertalen in concrete beleidsplannen. Opbouwwerkers uit Wittevrouwenveld ondersteunden deze theorie en bevestigden dat dit ook is wat in Wittevrouwenveld gebeurt. Tijdens een

wandeling door de wijk samen met opbouwwerkster Marianne kwamen we op dit onderwerp terecht en begint Marianne te vertellen.

- Sommige inwoners pakken het niet goed aan als ze iets geregeld willen krijgen. De manier van communicatie is ongepast als ze spreken in termen van 'ik wil' en 'jij moet'. Een gemeente zal daar nooit op reageren, tenzij ze er zelf profijt van hebben. Bovendien heeft een georganiseerd initiatief meer kans van slagen bij een gemeente, dan ongeorganiseerde bewoners.

- Dus dan zijn jullie, de opbouwwerkers, daar om deze wens van de inwoners te vertalen?

- Correct, dat is de bedoeling. Wij zijn daar om 'samen' met de bewoners een oplossing te zoeken voor de problemen. Dit kunnen zij niet alleen, maar wij kunnen ook niet zonder hun hulp. Wij hebben hen nodig om ons te wijzen op de zere plek van de buurt, want wie kent de problemen van de buurt beter dan een inwoner? [...] Sommige wensen van inwoners zijn onreëel, als men bijvoorbeeld een eigen belang boven het algemeen belang wil stellen. Dat kan niet in een samenleving waar iedereen gelijke rechten heeft. Ook hier moeten wij in bemiddelen.

De voornemens van het beleid lijken erg meegaand te zijn met de inwoners, maar alleen kunnen burgers het niet voor het zeggen hebben. Om de ideeën in goede banen te leiden en te concretiseren is de inmenging van de staat nodig.

Naast bewonersparticipatie is er ook spreiding nodig om de buurten er bovenop te helpen. Het ideaalbeeld bestaat uit een grotere spreiding tussen allochtoon en autochtoon, maar ook tussen lagere inkomens en hogere inkomens. Om deze reden wordt onder de term Grootstedenbeleid, dat in 1994 was ingevoerd om 31 gemeenten in Nederland te helpen met de problemen in de steden, het spreidingsbeleid doorgevoerd. In de krachtwijk Maastricht Noordoost richt dit spreidingsbeleid zich op het spreiden van mensen op grond van hun etniciteit, maar ook op hun inkomen. De eenzijdige samenstelling van de wijk moet doorbroken worden. Het kabinet vindt het erg belangrijk dat er goede en betaalbare huisvesting aanwezig is in de wijken, maar dan wel voor verschillende lagen van de bevolking (VROM, 2007a).

Er is beloofd dat er volgens de ideeën van de inwoners zal worden gewerkt. Of dit ook gebeurt en of de oplossingen op een gepaste manier worden uitgevoerd zal geanalyseerd worden in het volgende hoofdstuk.

Hoofdstuk 3 – Successen en tegenslagen

Gecharmeerd van de drukte om mij heen in de kantine van het Trefcentrum, praat ik nog wat na met de kantine juffrouw. We komen samen tot de conclusie dat het kienen weer gezellig was. Nadat de kienborden zijn opgeruimd, evenals de dopjes en gelukspoppetjes, -kruisjes en –bedeltjes, begint de zaal langzaam leeg te stromen. Oude vrouwtjes duwen zich met hun rollator tussen de smalle gangen door, schuiven hier en daar een stoel opzij, en lopen kletsend richting de uitgang. Ik neem plaats naast Harry en Ger, twee heren van middelbare leeftijd, die wekelijks in de kantine te vinden zijn. Beiden zitten nog wat na te praten over de gewonnen boodschappenmand van Harry. Kijkend naar buiten begint Ger, in het dialect, over het nieuwe park dat het Trefcentrum omringt.

“Dat park is toch ook een grote flop hé... het is nog niet eens officieel geopend en nu al is er overlast van hangende jongeren die flessen drank, condooms en drugsspuiten achterlaten. Kijk, die lantaarnpaal staat ook al weer scheef!”

Harry buigt zich naar rechts om een goede blik te kunnen werpen op de lantaarnpaal. Geïrriteerd gooit hij zijn armen de lucht in.

- *“Ach Ger, hou toch eens op met zeuren. Dat lost zich wel weer op als daar een goed beleid op komt. Daar komt nog wel een verbodsbord ergens te staan en camera’s. Altijd zo negatief jij...”*
- *“Is toch ook niet gek als je ziet hoe alles wordt aangepakt. Wat heeft die nieuwbouw nou voor zin als de persoonlijke problematiek van de mensen niet eens aangepakt wordt? Binnen vijf jaar zie je toch alweer het verval er in, kijk maar na die lantaarnpaal, die kreeg het na vijf dagen al te verduren. Straks als alles klaar is, de tien jaar ‘krachtwijk’ voorbij zijn, dan zitten wij fijn met onze nieuwbouw. Wat is de duur daarvan?”*
- *“Ach kijk toch om je heen man!”*

Verschrikt van zijn eigen reactie kijkt Harry Ger aan. Ger schijnt niet te zijn geschrokken en knikt alsof hij bereid is rustig verder te luisteren. Mijn vermoeden zegt mij dat beide heren deze onenigheid al vaker hebben gehad. Opvallend is dat er ook een emotionele

lading door hun discussie heen schijnt. Harry vervolgt zijn verhaal, nu op een rustigere toon.

“Ik woon hier zo graag, ik zou hier voor geen goud weg willen, dat weet jij ook Ger. Maar toch vind ik dat er iets moest veranderen aan het uiterlijk van de buurt. Het was zo troosteloos als je hier vroeger door de buurt liep.”

Bewust van het feit dat ik nu ook meeluister, richt Harry zijn verhaal ook op mij. Na een indringende blik slaat hij zijn ogen neer op tafel en begint met zijn vinger rondjes te wrijven op het tafelblad.

“De buurt gaat me nauw aan het hart. Alle veranderingen, er moest iets gebeuren. Ik vind het een logisch begin om dan met de huizenbouw te starten. De buurt krijgt er een nieuw uiterlijk door, er waait een nieuwe wind door de buurt.”

Ger knikt bedeesd en slikt een paar keer alsof zijn keel droog is. Met een schorre stem vangt hij aan te vertellen.

“Maar wat heeft die nieuwbouw nou voor zin als de mentaliteit van de mensen nog altijd onveranderd blijft? Het uiterlijk van de wijk is prima zo, dat geef ik toe, maar het innerlijk, de mentaliteit en emoties, zitten tegenwoordig niet meer goed. Ik vind dat hiermee een start zou moeten zijn gemaakt in plaats van met het uiterlijk. Natuurlijk is men nu ook al bezig met de persoonlijke problematiek van inwoners, maar nog te kleinschalig en trouwens ook op de verkeerde manier. Naar mijn mening is het verkeerd om aangepakt. Nu doet men het makkelijkste als eerste en laat men het moeilijkste tot het laatste.”

Harry knikt. Het blijft enkele seconden stil, alleen het gerinkel van glazen in de verte verstoren de stilte. Kijkend naar buiten, stapt Harry plotseling op en ontwijkt onze blik. Hij loopt om de tafel naar Ger toe en geeft hem een klop op zijn schouder.

“Ik hoop niet dat je gelijk krijgt, Ger.”

De meningen over de manier waarop de krachtwijk Maastricht Noordoost nieuw leven wordt ingeblazen zijn verdeeld, ook bij de inwoners. Veel acties pakken goed uit volgens de inwoners, maar op veel punten laat het beleid ook wel wat puntjes liggen. Om deze kleine

misstappen van het beleid zal het in dit hoofdstuk draaien. Het beleid, zoals dat uitgevoerd wordt in de krachtwijk Maastricht Noordoost, wordt onder de loep genomen en bekeken door de ogen van de inwoners.

3.1 – Een goed begin is het halve werk

Ger vraagt zich in bovenstaand vignet terecht af waarom er zoveel op het uiterlijk van de buurt wordt gefocust, terwijl de instelling van de mensen nog niet in orde is. Naar zijn mening is het een tijdelijke oplossing en zal de verloedering over een aantal jaren opnieuw toeslaan. Ook de buurtpastoor ondersteunde dit door zich af te vragen waarom er zoveel op het materiële aspect van de wijk werd gefocust, terwijl het immateriële van de wijk – de mensen dus – schreeuwen om een persoonlijke aanpak. Volgens Van Oosten (2007) schijnt er bij de hervorming van woonwijken altijd meer aandacht uit te gaan naar een materiële aanpak dan naar een de persoonlijke aanpak gericht op de mentaliteit van de inwoners.

Via de hervormingen hoopt men de inwoners een aangenamer leefniveau te kunnen aanbieden, maar ook een betere aansluiting bij de rest van de samenleving. Tot nu toe was deze aansluiting onder de maat. Dit houdt in dat men niet meer op fatsoenlijke wijze kan deelnemen aan de heersende norm in de samenleving. Deze heersende norm draait om gedragscodes die bewust en onbewust besloten liggen in het handelen van een groep mensen. Deze gedragscodes kunnen gaan over hoe je iemand begroet, wat het betekent als je knipoogt of wat gebruikelijk is aan tafel. De inwoners van de krachtwijk hebben een eigen manier van samenleven die afwijkt van de heersende norm in Nederland. Ze lopen een achterstand op qua inkomen, qua leefbaarheid van de wijk, qua voorzieningen in de wijk, qua sociale omgeving en qua ‘meedoen’ in de samenleving. Voor sommige inwoners is het moeilijk om uit de verloedering en de daarbij horende negatieve vicieuze spiraal te geraken. Als er geen waarde wordt gehecht aan een opleiding of aan een gedegen opvoeding, dan zullen de kinderen moeite moeten doen om dit patroon te doorbreken en de kans bestaat dat men steeds verder wordt meegezogen in de spiraal omlaag. In mijn onderzoek zag ik dit goed terug in de *case* van Jenny, een meisje wonende in Wittevrouwenveld. Haar moeder heeft de Mulo⁵ afgerond, haar vader is vroegtijdig gestopt en gaan werken in de fabriek. Zelf zit de vijftienjarige Jenny op de middelbare school, in de derde klas van de havo op het Sint-Maartens College.

⁵ Mulo is de benaming voor een vorm van middelbaar onderwijs in de 19^e eeuw

“Ik heb op school wel redelijk wat vriendinnen, maar soms merk ik wel dat ze raar kijken als ik vertel over de buurt waar ik woon. De school ligt niet ver van mijn huis, dus ze weten allemaal wel over welke buurt ik het over heb. Ik voel me dan soms een beetje buitengesloten. Ook wordt er vaker over ‘crapuul uit de achterstandsbuurt’ gesproken en dan weet ik dat ze het over mijn ouders hebben, over mijn burens, over mijn broers en zussen en over mij. [...] Van de andere kant steunen mijn ouders mij helemaal niet wat betreft school. Ik hoef niet aan te komen over een moeilijk proefwerk of over een spreekbeurt. Ze snappen niet waarom ik er zoveel moeite voor doe. Net als de burens of kennissen van mijn ouders, ik merk die minachting wel, ook al is die heel subtiel. Vaak word ik ‘dat slimme meisje’ genoemd.”

Jenny ondervindt weinig steun bij haar beslissing om te studeren. Het kost haar moeite om haar eigen droom te volgen, omdat die droom een andere is dan haar omgeving voor haar in gedachten heeft. Het is makkelijker om gewoon ‘mee te gaan’ met de rest van de buurt en daar hoort past een gedegen opleiding niet tussen. Als persoon moet je sterk in je schoenen staan om deze spiraal te doorbreken.

Volgens de overheid moet deze eenzijdige instelling van de inwoners veranderen, er moet een mix komen van mensen met verschillende levensvisies. Mensen die gestudeerd hebben moeten wonen naast mensen die geen opleiding hebben genoten. Mensen die een modaal inkomen hebben moeten wonen naast mensen die een laag of zelfs geen eigen inkomen hebben. Gebeurt dit niet, dan zal er volgens de overheid sprake zijn van onmaatschappelijkheid en dus sociale achterstand en criminaliteit (Van Oosten, 2007:14). Het belangrijkste is ook dat er niet raar wordt opgekeken als een persoon andere gewoonten heeft dan jij hebt. Om dit te bewerkstelligen heeft minister Vogelaar ten tijde van het opzetten van het ‘Actieplan Krachtwijken’ het woord *samen* als toverwoord geïntroduceerd. De bewoners moesten meer betrokken worden bij de politiek. Als je een wijk wilt verbeteren, dan schreeuwt dat om een aanpak ‘samen met de bevolking’, want wie kent de problemen beter dan de inwoners? Deze visie van Vogelaar vertoont veel overeenkomst met het huidige integratie debat dat vooral focust op binding met de buurt, maar ook met medebuurtbewoners (VROM, Integratienota 2007-2011). ‘Je moet erbij horen!’ was de centrale slagzin. Dit is de reden waarom men aansluiting bij de rest van de samenleving zo belangrijk vindt. Als je geïntegreerd bent – dat wil zeggen ‘economische participatie’ en ‘modern burgerschap’: iedereen voelt zich betrokken en verbonden met elkaar en met de maatschappij, ongeacht

afkomst of geloofsovertuiging⁶ – kun je pas deelnemen aan de samenleving zoals de heersende norm dat voorschrijft. Echter, veel inwoners in Wittevrouwenveld vragen zich af waarbij ze zich moeten aansluiten, want ze horen al bij hun eigen gemeenschap bestaande uit een groep gelijkgezinden, meestal burens of vrienden. Sommige inwoners zien zichzelf niet als een ‘uitgesloten’ persoon. Dit geldt voor allochtone inwoners, maar ook voor autochtone inwoners. Aan de inwoners is deze eenzijdige bevolkingssamenstelling als oorzaak van de achterstand vaak niet goed te verkopen. Hierin kan ik mijzelf ook wel vinden, want waarom wordt deze menging wel doorgevoerd in wijken met voornamelijk sociale huurwoningen en niet in wijken die bestaan uit duurdere koopwoningen? Logischerwijs gaan de inwoners uit zogenoemde achterstandsbuurtten met sociale huurwoningen als Wittevrouwenveld zich afvragen wat er aan hen mankeert. Ook Van Oosten (2007) spreekt hierover in zijn boek en gaat zelfs nog een stapje verder door zich af te vragen of welgestelde mensen wel zo precies het verschil tussen goed en kwaad weten. Zijn welgestelde mensen meer geneigd zich het lot van hun burens aan te trekken? Is de neiging tot fraude en criminaliteit onder de welgestelde mensen minder? Welgestelde mensen staan naar alle waarschijnlijkheid minder onder controle van de staat en zullen zich juist daardoor eerder schuldig kunnen maken aan deviant gedrag. Denk aan bestuurders, politici en ambtenaren die zich massaal laten omkopen zoals in het boek ‘Kreukbaar Nederland’ (Dohmen & Verlaan, 2003) is aangetoond. De neiging tot het willen mixen van verschillende groepen mensen werkt misschien alleen maar averechts: sociale tegenstellingen worden erdoor verscherpt (Van Oosten, 2007:15). Dit is ook een van de redenen waarom de overheid er voorheen nooit op heeft gelet wie waar kwam te wonen, de achtergrond van mensen werd niet gecontroleerd vooraleer ze in een bepaalde woning werden geplaatst. Mensen met dezelfde levensstijl moesten vroeger juist de gelegenheid krijgen om bij elkaar in de buurt te wonen. Dit in tegenstelling met de herstructureringsplannen van de 21^e eeuw. Tegenwoordig gaat men namelijk uit van het idee dat mensen met verschillende leefstijlen gedwongen samen moeten leven. De heilzame werking hiervan is volgens Van Oosten (Ibid:16) nooit bewezen.

3.2 – Beeldvorming en stigmatisering

In Wittevrouwenveld heeft vooral de oudere generatie moeite met alle veranderingen. Naar hun mening mag het ook wel bij het oude blijven, men vindt het heerlijk om in een

⁶ <http://www.vrom.nl/pagina.html?id=30978#1> (Laatst geraadpleegd op 27 juli 2010)

vertrouwde en bekende omgeving te wonen. De gemeenschap waar ze nu in leven is prima zo en men snapt dan ook vaak niet goed waarom die zou moeten veranderen. Mensen van buiten Wittevrouwenveld zien de ‘Wittevrouwenvelders’ vaak toch maar als asociaal ‘crapuul’ en omgekeerd zien de ‘Wittevrouwenvelders’ de mensen van buiten Wittevrouwenveld vaak toch maar als omhoog gevallen ‘kak’.

Een belangrijk principe bij de scheiding tussen verschillende groepen mensen is de beeldvorming. In een samenleving gelden bepaalde normen en waarden over hoe men zijn/haar leven hoort in te richten. Gedrag dat hiervan afwijkt, wordt al snel bestempeld als ‘anders’. Als aan dit ‘anders zijn’ ook negatieve waardeoordelen worden verbonden is de basis van een stigma gesmeed (Goffman, 1963). Het gevolg daarvan is dat mensen als ondergeschikt aan de ander kunnen worden gezien. Een logisch kenmerk in onze samenleving is dat gelijkgezinden naar elkaar toetrekken; iemand die houdt van voetbal, hetzelfde dialect spreekt en in dezelfde gezinssituatie verkeert, is aantrekkelijk voor iemand die in een soortgelijke situatie verkeert. Het is makkelijker praten, je zit meer op één lijn. In Wittevrouwenveld is dit fenomeen ook te herkennen. Een zeker niet onbelangrijke reden waarom mensen kiezen om in Wittevrouwenveld te wonen en dat ook heel graag willen, is omdat ze zo goed overeen komen met de andere inwoners. Gelijkgezinden zoeken elkaar op, waardoor er een clustering ontstaat. Deze clustering is moeilijk uit elkaar te trekken als er zich problemen voordoen. Een opbouwwerker verwoordde dit als volgt;

“Als de buurman links van je zijn afval voor de voordeur laat staan en de buurman rechts doet dat ook, waarom zou jij je dan in godsnaam moeite doen om je afval weg te brengen?!”

Deze beweegredenen om te wonen in Wittevrouwenveld geldt niet voor iedereen. Sommige inwoners kiezen voor Wittevrouwenveld, omdat de huizen goedkoper zijn dan elders, niet vanwege een bepaalde binding met de buurt. Hier sluit het territoriaal stigma, dat gericht is op een plek in een stad, bijvoorbeeld een wijk, van Wacquant (1998) goed bij aan. Het wonen in een achterstandswijk kan zorgen voor een marginalisering van de inwoners, want deze plekken zouden minderwaardig zijn aan andere plekken in de stad. Een goed voorbeeld van dit territoriale stigma werd zichtbaar in Wittevrouwenveld toen plotseling de postcode werd veranderd van een aantal straten. In deze straten waren nieuwe woningen gebouwd. Plotseling kregen deze straten een andere postcode toegewezen en behoorden niet meer tot de buurt Wittevrouwenveld maar tot de buurt Scharn Noord. De reden hiervoor is door de gemeente nooit naar buiten gebracht, maar iedereen weet dat dit is gedaan omdat de huizen anders niet

verkocht raakten. Doordat de huizen nu in Scharn Noord liggen, raken ze makkelijker verkocht en brengen ze bovendien meer geld op. De slechte naam van Wittevrouwenveld kon nu geen rol meer spelen bij de verkoop. Het territoriale stigma kan er ook voor zorgen dat mensen zich ‘gevangen’ voelen in hun eigen buurt, zoals in mijn onderzoek te zien was bij inwoners die een minder sterke binding hadden met Wittevrouwenveld omdat ze er niet vandaan kwamen. Vanwege financiële redenen hebben zij vaak niet de mogelijkheid om de buurt te verlaten, maar ze krijgen wel te maken met de vooroordelen op basis van het territoriale stigma. Ondanks dat men zich in sommige gevallen niet meer prettig voelt, is verhuizen toch geen optie. Hier moet, volgens Wacquant, niet de invloed van de modernisering in worden vergeten. Onder invloed van de mondialiseringprocessen verandert de samenleving in een samenleving met steeds minder overheidsbemoediging, men moet tegenwoordig harder voor zijn eigen hachje werken (Wacquant, 1998:1643). Dit creëert een kloof tussen mensen die in staat zijn deze veranderingen bij te benen – en dus een minderwaardigheidsstigma kunnen ontwijken – en mensen die hiertoe niet in staat zijn, in dit geval de economisch zwakkeren, de ‘Wittevrouwenvelders’.

De kenmerken van de inwoners uit Wittevrouwenveld worden door veel mensen gezien als ‘anders’ en niet passend bij deze samenleving. Ze zijn te druk, ze hebben geen fatsoen, geen verantwoordelijkheidsgevoel, ze houden zich met verkeerde zaakjes bezig, ze zijn vals en zo verder. Het individu of in dit geval de groep wordt gediskwalificeerd van de samenleving (Goffman, 1963). Veel inwoners zijn het hier niet mee eens en zien zichzelf niet als een zogenaamde minderheid, maar voelen zich juist bevoorrecht als ‘Wittevrouwenvelder’. Zo ook buurtbewoner Jos.

“Ik woon hier al mijn hele leven en nog nooit heb ik eraan gedacht om hier weg te gaan. Wat bezielt je?! zouden mijn burens vragen.

Jos zucht, slaat met een boze blik zijn handen op tafel waardoor onze kopjes koffie even trillen op de onderzetbordjes en verheft zijn stem een beetje. Ik zie door ons gesprek ook een persoonlijke gevoeligheid van Jos heen schijnen.

“Hoe kunnen mensen ons nou een achterstandswijk noemen, terwijl het nergens zo gezellig is als hier. Ik snap dat echt niet, ik zie Wittevrouwenveld eerder als een ‘voorsprongswijk’. Het is hier gezellig, je weet wat je aan elkaar hebt, je wordt geholpen door je burens, je kent iedereen en hebt iedereen die je lief is om je heen.”

Mensen kijken nieuwsgierig op, waardoor Jos zich weer herstelt en om zich heen begint te kijken. De mensen in de lunchroom draaien hun hoofden weg en verdiepen zich weer in hun eigen gesprek. Iets rustiger hervat Jos ook ons gesprek.

“Wat ik bedoel te zeggen is dat in van die chique ‘kak’ buurten men elkaar niet eens goedendag zegt, mensen niet eens weten hoe de burens heten of wie er ziek is. Natuurlijk zijn hier de nodige problemen, maar die zijn er in andere buurten ook. Ik heb liever de samenhang en sociale controle die hier nog leeft – met daarbij misschien iets meer problemen – dan dat ik ergens woon waar ik niemand goedendag kan zeggen en me er niet thuis voel.”

Resoluut drinkt Jos zijn kop koffie in één teug leeg en geeft aan hiermee genoeg gezegd te hebben.

Dit gesprek met Jos maakte voor mij veel duidelijk. Andere mensen zien de buurt Wittevrouwenveld en haar inwoners dan misschien als een achterstandsbuurt, zelf zien de inwoners dat helemaal niet zo.

“Wij vinden dat jullie wat missen door je zo af te sluiten voor ons” aldus Jos.

Je ziet dat Jos spreekt in termen van ‘wij’ en ‘zij’. Of Jos hiermee ook mij aansprak vermoed ik wel, aangezien ik iemand was die studeerde en van een – zo gezegd – ‘ander milieu’ kwam dan hij. Deze verdeeldheid tussen groepen mensen vormt een grote hindernis voor het opkrikken van de krachtwijk. Daarom is het belangrijk dat de professionals en beleidsmakers weten met wat voor groep mensen ze te maken hebben, want de inwoners zullen anders tegen bepaalde dingen aankijken dan dat de professionals en beleidsmakers dat doen.

3.3 – Realiteit

Oud-minister Vogelaar heeft in het krachtwijken-beleid de nadruk gelegd op de inspraak van de burgers. Hierdoor is er veel inspraak voor burgers mogelijk gemaakt bij belangrijke besluiten. Er zijn tal van vergaderingen of informatiebijeenkomsten georganiseerd waar inwoners voor werden uitgenodigd, waardoor er meer naar de stem van de inwoners geluisterd zou worden. Een praktijkvoorbeeld uit mijn onderzoek ondersteunt dit. In de buurt Limmel is bij de indeling van een groot plein de mogelijkheid geweest voor de ouders om aan te geven wat voor speelapparatuur er moest komen voor hun kinderen en waar die moest

komen. Ook in Nazareth is het idee voor de inrichting van het buurtplein later gewijzigd naar het alternatieve plan van de inwoners, omdat de plannen zoveel kritiek ondervonden.

Veel inwoners zijn blij met de veranderingen zoals die zich tot nu toe ontwikkeld hebben. Het was nodig voor de wijk, want nu ziet men gaandeweg dat de negatieve naam ook verdwijnt. Mensen van buiten Wittevrouwenveld komen zelfs hiernaartoe om (goedkoop) te winkelen. Toch blijft er altijd nog wel iets wat verbeterd kan worden. Om te weten wat er echt speelt in een buurt, waar de bron van de problemen liggen, is het van belang om de buurt, maar vooral de inwoners te kennen. Je moet weten waar de zwakke en sterke punten liggen van de inwoners, waar zij ondersteuning kunnen gebruiken en waar zij belang aan hechten. Ook zou er volgens de huidige buurtpastoor meer op de ‘eigen kracht’ van de inwoners moet worden ingespeeld, zij hebben soms hele eigen persoonlijke oplossingen. Een jonge buurtbewoonster, Mia, legt dit aan mij uit door te wijzen op het verschillende niveau waarop wordt gecommuniceerd.

“Ik woon hier alleen voor mijn werk, ik kom oorspronkelijk niet uit Wittevrouwenveld. Dit zorgt ervoor dat ik de buurt van een afstand kan analyseren. Ik woon in de meest beruchte straat van Wittevrouwenveld, het is hier soms net een klein getto, wat hier allemaal gebeurt...”

Ze slaat haar ogen op ten hemel en vervolgt haar verhaal. Ze strompelt zowat over haar woorden, waardoor ze ietwat onrustig overkomt.

“De mensen weten alles van elkaar, maar zo gauw er iets loos is, weet niemand meer iets. De uitspraak ‘iedereen kent iedereen, maar niemand kent iemand’ gaat voor deze buurt wel op.”

Schichtig kijkt ze even om haar heen, maar realiseert zich dan dat niemand ons kan horen in het afgesloten kamertje waar we zitten.

“De activiteiten die hier georganiseerd worden om de boel te verenigen zijn goedbedoeld, maar zijn absoluut niet aangepast op de belevingswereld van de inwoners. Denk maar niet dat inwoners hier iets geven om ‘Kunst & Cultuur’. Een chique avond organiseren met operamuziek is alleen maar geldverspilling, een gezellige band met een tap en hapjes klinkt de mensen hier beter in de oren. Inwoners zijn allergisch aan dit soort mislukte projecten die niet op één lijn zitten met de inwoners. Je moet hen benaderen vanuit hun eigen cultuur, op hetzelfde niveau,

anders bereik je ze nooit. Ook moet er naar mijn mening meer waardering komen voor de laaggeschoolde, maar wel onmisbare arbeid.”

Mia maakt me duidelijk dat er ondanks veel goede bedoelingen nog steeds een gat lijkt te bestaan tussen inwoners en beleidsmakers. Beleidsmakers werken nog teveel van een afstand.

“Ze moeten naast de inwoner komen te staan en niet erboven. Het lijkt erop dat ‘inwoners laten meebeslissen’ een groot woord is, ‘oprecht proberen te luisteren door de politiek’ lijkt daarom een betere omschrijving.”

Mia voegt hieraan op weifelende toon toe dat ze zich afvraagt of sommige plannen zelfs niet té ambitieus zijn opgesteld. Te veel projecten lopen nog vertraging op of komen zelfs helemaal niet van de grond, waardoor de geloofwaardigheid van de gemeente alleen maar afneemt. Engbersen (2009) waarschuwt in zijn boek voor deze fatale remedie van beleid. Belangrijk is dat de haalbaarheid van gestelde doelen goed in ogenschouw wordt genomen en blijft vanaf begin tot eind van het project. De doelen moeten realistisch blijven. Het is de vraag of er niet teveel hoge verwachtingen worden gewekt door te spreken over een ‘krachtwijk’ die een ‘prachtwijk’ moet worden. Als deze doelen niet behaald worden kan dit veel teleurstellingen met zich meebrengen onder de inwoners (Ibid:42). Gedurende mijn onderzoek maakten inwoners mij duidelijk dat ze vaak niet meer geloofden in echte actie, omdat er niks wordt gedaan met hun klachten of omdat het eeuwen duurt. Dit zag ik ook heel erg terug aan de lage opkomst bij informatieavonden of vergaderingen over de buurtproblematiek, de sloop of over andere plannen. Hieraan kan een andere fatale remedie van Engbersen worden gekoppeld, namelijk het mechanisme van geruststelling en pacificatie (2009:42). Beleid kan burgers vaak tijdelijk geruststellen, maar leidt daarna alleen maar tot meer frustraties, waardoor ze helemaal gaan afzien van enige participatie. Burgers verwachten veel, maar als ze zien dat er geen reële resultaten behaald worden, kan dat als een boemerang terugslaan op het beleid en dit ondergraven. Inwoners raken teleurgesteld en moe gestreden, waardoor de belangstelling voor inspraak afneemt. Deze fatale remedie heb ik regelmatig opgemerkt en navraag bevestigde dit. Inwoners beginnen vol goede moed en hoop dat het deze keer toch echt anders zal zijn, maar door herhalende teleurstellingen vervagen hoop en moed al snel en komen frustratie en verachting ervoor in de plaats.

Deze fatale remedies gaan zeker op voor de regelingen en plannen rondom de sloop en nieuwbouw. De sloop en nieuwbouw is namelijk een volgend heikel punt, aangezien deze veel onzekerheid met zich mee brengt. Een angst voor inwoners is vaak dat de huur nooit

meer hetzelfde zal zijn zodra de nieuwbouw er is. Deze angst blijkt ook terecht, getuige het feit dat de huur van de nieuwbouw inderdaad verhoogd wordt met ongeveer 100 euro per maand. De inwoners hebben vaak met opzet een goedkoop huis in Wittevrouwenveld gekozen, omdat de huur zo laag is en ze niet meer willen of kunnen betalen. Tijdens vergaderingen, georganiseerd door de woningcorporatie Servatius, ter informatie over de sloop en nieuwbouw van woningen, werd er door inwoners ontzet gereageerd toen bleek dat de huur verhoogd werd. Volgens de vertegenwoordigers van de woningcorporatie zou deze hogere huur terugverdiend kunnen worden door lagere energiekosten en een hogere huursubsidie. De reacties hierop van inwoners waren wantrouwend. Volgens de socioloog Van Oosten (2007:6) is deze wantrouw terecht, aangezien de kosten van sloop en nieuwbouw altijd op een of andere manier op de huurder, de koper of de belastingbetaler zullen worden verhaald. In Wittevrouwenveld wordt beloofd dat de huurder in het totaal geen hogere kosten zal krijgen, maar voor de hogere subsidie komt de belastingbetaler wel weer meer aan het betalen. Daarnaast is het belangrijk om je af te vragen wat de toegevoegde waarde van nieuwbouw precies is. Door in het kader van herstructureringsplannen goedkope, maar soms nog goede woningen te slopen en daar moderne woningen voor terug te bouwen, lijkt te worden gesuggereerd dat de achterstand in de wijk te wijten is aan de verouderde woningen. Deze fysieke maatregelen tegen sociale problemen wekken de indruk dat de gebouwde omgeving schuld is aan de heersende problematiek. En dat terwijl de kwaliteit van een plaats eerder een indicator zou moeten zijn van achterstand, in plaats van de oorzaak ervan. Wanneer er niets verandert aan het perspectief van de inwoners, dan helpt renovatie weinig en hoogstens tijdelijk. Dan lijkt het slechts een kwestie van tijd tot de vervalspiraal opnieuw intreedt. Volgens Van Oosten (2007) zal deze sloop en vervangende nieuwbouw steeds weer de kop op blijven steken, aangezien er door woningcorporaties veel aan verdiend kan worden. De argumenten die men gebruikt ter rechtvaardiging van de sloop zullen steeds verschillen.

Een tweede ergernis van de inwoners rondom de sloop en nieuwbouw in Wittevrouwenveld is de enorme rompslomp die hierbij komt kijken. De regelingen met tijdelijke woonplaatsen, gedurende de sloop en wederopbouw, zijn vaak omslachtig volgens buurtbewoner Piet.

“Regelmatig verandert woningcorporatie Servatius van gedachten. Ik ben al twee keer moeten verhuizen vanwege die sloop! En nu krijg ik ook nog te horen dat het kan zijn dat er na de ingang van het Sociaal Plan nog maximaal vijf jaar iemand anders in mijn huis kan wonen!”

Deze uitspraak deed Piet na een informatieavond van woningcorporatie Servatius, georganiseerd voor de inwoners wonende in toekomstige sloopwoningen. Hier werd het Piet duidelijk dat het nog zes jaar duurt voordat zijn huis tegen de vlakte gaat. Toch kan het zijn dat Piet al over een jaar naar een tussenwoning verhuist via het Sociaal Plan, waardoor zijn huis nog vijf jaar zal leegstaan. Om die periode te overbruggen wil Servatius tijdelijke huurders Piets huis kunnen aanbieden voor een lagere huur, maar zonder garantie en zorg van Servatius. Voor Piet was dit onaanvaardbaar, iemand anders die dan wel nog vijf jaar in zijn huis kan wonen en ook nog voor een lagere huur! Veel inwoners hebben hun huurhuis helemaal eigen gemaakt door zelf nog de nodige aanpassingen te doen, zoals extra isolering, rolluiken of een veranda. Als ze dan horen dat iemand anders nog in hún huis kan wonen, is dat onbegrijpelijk. Een van de onderdelen van het nieuwe beleid is dat de wijk grotendeels op de schop wordt genomen. De ‘pincetmethode’ – waarbij slechts enkel de huizen uit de straat die in slechte staat verkeren worden gesloopt – is geen optie voor de woningcorporaties. Als er een rij huizen wordt gesloopt, dan moeten ze allemaal tegen de vlakte. De staat van de huizen is te slecht en de nieuwbouw zal ook veel meer goed doen aan het imago van de wijk, aldus de woningcorporaties. Deze sloopregelingen en wederopbouw brengen een risico met zich mee, ze kunnen namelijk een functionele ontwrichting teweeg brengen volgens Engbersen (2009:41). De woningvoorraad in de buurt ondergaat hevige veranderingen wat ervoor kan zorgen dat het sociale weefsel van de buurten wordt aangetast. Gedurende mijn onderzoek merkte ik dat dit vaak een grote zorg voor de inwoners was. Inwoners missen de “oude hoekjes en straatjes” in de buurt. “Waarom kon het niet bij het oude blijven?” vragen ze zich af, maar dit is geen optie voor de woningcorporaties. Het wordt vaak vergeten: sloopregelingen kunnen de sociale cohesie ook verminderen in plaats van versterken. Bovendien doet de periode tussen sloop en nieuwbouw zeker geen goed aan een buurt. Huizen die leeg komen te staan kunnen behoorlijke afbreuk doen aan de leefbaarheid van een buurt. Het bewijs hiervoor schuilt in de eerdere ervaringen die Wittevrouwenveld heeft gekend met de afbreuk van de Electrobuurt (een paar straten in het centrum van Wittevrouwenveld). De tijdelijke leegstand van deze huizen was verschrikkelijk, aldus de oude buurtpastoor. Naar eigen zeggen heeft hij zich nog nooit zo bang gevoeld in zijn eigen buurt. Er woedde regelmatig brand, al het mogelijk bruikbare materiaal, zoals koper, werd gestolen en tegen de tijd dat er daadwerkelijk gesloopt moest worden, stonden alleen de muren van de woningen er nog. “Het was net een getto”, aldus de omwonenden. Dit soort situaties kan ernstige afbreuk doen aan het vertrouwen van de omwonenden in het beleid en de thuisgevoelens van de inwoners.

3.4 – Thuisgevoelens van de inwoners

Aangezien sociale cohesie en sociaal weefsel van een wijk vaak belangrijke pijlers kunnen zijn van het welzijn in een wijk, moet er ook rekening worden gehouden met de thuisgevoelens van de inwoners. Hedetoft & Hjort (2002) haken hierop in met hun boek met de begrippen *home* en *belonging*. Mensen vormen hun identiteit met behulp van deze twee begrippen. Mensen kunnen leven binnen grenzen van een natiestaat, van een provincie, van een stad, maar ook van een wijk. *Home* is waar men thuishoort, territoriaal, cultureel en existentieel, maar ook waar zijn of haar gemeenschap verblijft, waar de *roots* liggen en waar men naar verlangt als men ergens anders is. *Belonging* is dan niet meer dan een geromantiseerd beeld dat bijdraagt aan de omschrijving van iemands identiteit. Als men zich niet met de gemeenschap kan identificeren, dan kan het thuisgevoel ontbreken of beschadigd raken. *Belonging* moet daarin niet worden gezien als een onderdeel van nationalisme volgens Hedetoft & Hjort (2002:8), maar het is wel het nationalisme geweest dat mensen een gevoel van *belonging* kan bezorgen. Mensen voelen zich verbonden met een stuk land, een territorium, een staat of een gemeenschap en hebben een gevoel over de andere mensen die bij dit stuk land, territorium, staat of gemeenschap horen, met andere woorden: hoe hun *ingroup*, ook wel hun *gemeinschaft* (Tönnies, 1957) genoemd, is samengesteld. Men voelt en weet wie wel en wie geen onderdeel vormt van de *ingroup*. De invloed van de moderniseringsprocessen hebben hier een bijdrage aan geleverd, volgens Raven (2008). In zijn boek zegt Raven dat we zouden leven in verwarrende, onzekere tijden waarin de ‘traditionele richtlijnen’ aan het verdwijnen zijn en niet langer bepalend zouden zijn voor de vormgeving van ons maatschappelijke leven. Gedurende mijn onderzoek benadrukten veel inwoners deze verandering van levensstijl. De tijden zijn aan het veranderen, ook de mentaliteit van de nieuwere generaties zouden een omslag hebben meegemaakt. Men verliest steeds meer *feeling* met de buurt, aldus buurtbewoner Piet. Teruggegrepen naar de theorie van Hedetoft en Hjort (2002) wil dit nog niet meteen zeggen dat ‘anderen’ niet worden toegelaten tot de *ingroup*, maar toch weet men en voelt men heel goed dat ze niet ‘hetzelfde’ zijn. Een voorbeeld daarvan zijn de inwoners Edith en Joep. Zij komen niet uit Wittevrouwenveld, maar uit Zwolle. Ondanks dat voelen ze zich toch erg prettig in Wittevrouwenveld. De afstand blijft bestaan, maar ze hebben wel het idee dat ze geaccepteerd zijn. Dit idee is ontstaan nadat ze door de overbuurman werden gewaarschuwd dat hun auto onafgesloten voor de deur stond. Klaarblijkelijk behoren ze ook tot de sociale controle die heerst in de straat.

Als ik buurtbewoner Piet later spreek op de vergadering over veiligheid in de buurt,

vervolgt hij zijn verhaal over het verlies van *feeling* met de buurt. Volgens hem zou dit komen door de nieuwe groepen mensen die hier zijn komen wonen.

“Met hen krijg je echt geen contact. Ze willen het gewoon niet en hierdoor ‘versplintert’ de wijk beetje bij beetje. De buurt is niet meer wat het geweest is. Toen kende je iedereen, kwamen bekenden vaak bij elkaar over de vloer. Dat hoefde niet, maar dat kon in ieder geval wel als je het zou willen. Nu is dat verdwenen.”

Enkele seconden houdt Piet zijn lippen stijf op elkaar en fronst zijn wenkbrauwen. Zo te zien schiet hem opeens iets te binnen en vervolgens begint hij nog enthousiaster te vertellen.

“Mijn burens komen uit Oeganda en zeggen mij enkel goedendag. Als ik probeer een praatje te maken, merk je dat ze zich ongemakkelijk voelen en snel weg willen. Waarom denk je dat hier 80 procent op de PVV stemt?!”

Buurtbewoner Jos, ook aanwezig op de vergadering, die toevallig ons gesprek heeft gehoord, valt Piet bij.

“Je hebt gelijk Piet, ik heb dat ook. En weet je wat het vooral is... ze houden absoluut geen toezicht meer op hun kinderen. Tot ’s avonds laat lopen ze nog op straat rond, ook nog om elf of twaalf uur ’s avonds. Dat ging bij ons toch anders vroeger! Om negen uur uiterlijk binnen, in bad, in bed en slapen. Er is geen enkel toezicht meer op die kinderen. Maar het zijn niet alleen maar de buitenlandse kinderen die helemaal vrij worden gelaten hoor. Ook de Nederlandse kinderen missen een goede opvoeding. Vroeger moesten mijn zonen de snoeppapiertjes in hun zak stoppen. Nu zegt moeders er niks meer van als zoonlief het op de grond gooit.”

Om de waarneming van Jos kracht bij te zetten, knikt Piet bedreven. Door zijn enthousiasme schijnt Piet te proeven welke richting ik op wil in dit informele gesprek. Na een kleine aansporing, met behulp van de vraag ‘*Voelt u zich dan toch nog thuis in de wijk?*’, vervolgt Piet zijn verhaal.

“Ja, kijk, ik kom hier toch vandaan hé, dus ondanks de veranderingen zou ik er niet weg willen. Met de oudere generaties gaat het ook nog wel, die kennen ook nog die levensstijl zoals wij die kennen. Maar die nieuwere generaties bestaan vaak uit twee werkende ouders. Die werkende, nieuwe generatie wil hun rust als ze thuiskomen en

hebben geen tijd over voor het opbouwen van een sociale binding met de buurt of voor een gedegen opvoeding voor de kinderen. Of je hebt twee ouders die de hele dag op de bank hangen met een pot bier in de hand en niks doen, wat overigens een erg goed voorbeeld is voor de kinderen“

Bij die laatste zin lacht Piet spottend. Vervolgens wil Piet mij ervan overtuigen dat de fysieke herstructurering van de wijk ook afbreuk kan doen aan de thuisgevoelens.

“De inwoners zijn bang dat ze hun eigen wijk straks niet meer terug herkennen. Nu kent men ieder steegje, ieder scheef paaltje en ieder voetbalveldje, hoe moet dat straks?”

De klaagzang over de geplande sloop en nieuwbouw van Piet wordt bijgevallen door Jos die al die tijd gefascineerd heeft zitten luisteren. Hij gebruikt een illustratie om het verhaal voor mij te verduidelijken.

“Nu worden het allemaal blokken of hoge flats, waar je niemand meer tegen hoeft te komen als je dat niet wilt. De kleine hoekjes verdwijnen. Met die flats kun je niet meer op een bankje voor je voordeur zitten kijken naar iedereen die voorbij komt.”

Toch zijn er ook buurtbewoners die positief reageren op de herstructurering. Zo kom ik later op de vergadering in gesprek met Harrie en zijn vrouw. Deze mensen zijn meer dan tevreden met hun nieuwe seniorenflat op het Voltaplein.

“Je moet eens komen kijken bij mij, meid, ik heb echt een mooi appartement! Lang terras aan de achterkant en een kleintje aan de voorkant, alles nieuw, boven de Kruidvat en ruimte genoeg voor ons twee, maar ook als de kleinkinderen komen logeren. Toen we hoorden dat ons huis gesloopt zou worden, hebben we ons meteen ingeschreven voor de nieuwe flats op het Voltaplein en ik heb absoluut geen spijt van die beslissing.”

Volgens wijkopbouwwerkers schijnt dit bij de meeste inwoners toch wel zo te gaan. Op het moment dat ze horen over alle plannen zijn ze afwachtend en nog niet enthousiast. Soms willen ze het ook echt niet, dan wonen ze zo graag in hun oude huis. Maar de meeste inwoners zijn heel tevreden als ze eenmaal een nieuw appartement hebben en alle voordelen daarvan gaan inzien.

De beleving van thuisgevoelens speelt mee in de manier waarop inwoners zich gedragen in de wijk. Als er teveel teleurstellingen hebben plaatsgevonden, of als men zich niet meer thuis voelt in de wijk dan zal men uiteindelijk zelf ook minder betrokken (willen) zijn bij de buurt. Volgens de oudere inwoners vertoont de nieuwe generatie minder interesse in betrokkenheid bij de buurt, waardoor deze betrokkenheid steeds meer zal afnemen zodra de oude generatie verdwijnt.

Het lijkt erop dat hervormers die aangenomen zijn om Wittevrouwenveld aan te pakken, af en toe de weg kwijtraken en niet meer weten waar ze mee bezig zijn. Bovendien wordt er soms beleid voor hun rekening genomen waar ze eerst fel op tegen waren, waardoor de achterban in verwarring achterblijft. De inwoners van Wittevrouwenveld denken over deze manier van aanpak verschillend en reageren hier ook verschillend op. Of ze gaan zich terugtrekken en niet meer te participeren of ze komen naar buiten en gaan juist wel participeren.

Hoofdstuk 4 – Participeren of niet: wat kiest de inwoner en waarom?

De wereld verandert onder invloed van de moderniseringsprocessen. Deze moderniseringsprocessen moeten niet onderschat worden volgens Wacquant (1998), want door de modernisering zijn producten zich steeds makkelijker over landsgrenzen heen gaan verplaatsen, evenals personen. Mensen en gebieden over de hele wereld raken verbonden met elkaar door de toegenomen mobiliteit. Mensen moeten zich aanpassen aan de veranderende omstandigheden, maar dat is niet altijd even makkelijk voor iedereen. Als men zich niet aanpast, blijft dit niet zonder gevolgen. De verwachting van verschillende wetenschappers is dat men dan zal worden buiten gesloten, omdat men ‘anders’ is (*cf.* Goffman, 1963). Alles gaat sneller, beter en gemakkelijker, maar men moet wel in staat zijn om deze veranderingen bij te benen. Mentaal gezien, maar ook financieel gezien. Om deze reden, maar soms ook omwille van strategische redenen, kiezen mensen ervoor om zich terug te trekken en niet te participeren in de samenleving. In de plannen van het huidige beleid ziet men echter liever het tegenovergestelde: inwoners moeten samen met beleidsmakers het beleid maken. Een goede vraag om dan ook mee te starten bij het maken van beleid gericht op een wijk is: ‘Wat willen de inwoners met hun wijk?’. Oud-minister Ella Vogelaar zag ook in dat de bal nu bij de burgers moest komen te liggen, er moest ‘samen’ worden gezocht naar oplossingen. Zodra er een probleem gesignaleerd wordt, gaat het zoeklicht tegenwoordig al snel richting de burger. Actief burgerschap is hier de juiste omschrijving voor. Van Ankeren, Tonkens en Verhoeven (2010) herkennen hier een verschuiving in verzeleken met vroeger. In de jaren na de Tweede Wereldoorlog werd alle maatschappelijke problematiek aangepakt door de overheid. Later veranderde deze optiek en werd gedacht dat sociale problemen op te lossen waren met behulp van de marktwerking. Tegenwoordig ziet men steeds meer in de ‘eigen kracht’ van de burger, want alleen ‘samen’ met de burger is een sociaal, economisch of politiek probleem op te lossen. Als je de burger laat ‘meedoen’, dan zou dit ten goede komen aan de thuisgevoelens van de burger. Verschillende wetenschappers ondersteunen deze visie (*cf.* Joehoel-Gijsbergs, 2004 & Tully, 2002) en zijn ervan overtuigd dat sociale uitsluiting kan worden tegengehouden door het actief participeren van inwoners. Deze huidige visie is terug te zien in de mogelijkheid tot het opstellen van buurtinitiatieven binnen het krachtwijken-beleid, zoals besproken in hoofdstuk twee.

In dit hoofdstuk zal deze focus op de burger uitvoerig besproken worden, evenals de redenen waarom inwoners uit Wittevrouwenveld wel of niet ervoor kiezen om te participeren.

4.1 – Democratie in de krachtwijk

In de speerpunten van het krachtwijken-beleid was de focus op de burger continu terug te zien. Het draait vooral om het laten ‘meedoen’ van mensen in de samenleving, de bewoners moeten gaan participeren. Tully (2002) omschrijft dat mensen zich beter en sneller thuis gaan voelen als ze actief meedoen in een samenleving. Belangrijk is wel dat het actief burgerschap gebaseerd is op gedeelde belangen en interesses. Iedereen moet dezelfde rechten hebben, volgens Marschall (in: Isin & Wood, 1999). Deze mening deelt ook het Nederlandse kabinet, aangevuld door de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR, 2007), die pleit voor een functionele identificatie zoals weergegeven in het rapport. Deze vorm van identificatie kijkt naar de gedeelde interesses van personen, niet naar de verschillen. Het gaat om eigenschappen en functies van personen die belangrijk zijn in bepaalde situaties, denk aan collega, ouder, klasgenoot, buurman of –vrouw enzovoorts. Afkomst is op die manier ondergeschikt aan gedeelde belangen of functies. Ook hier ligt weer de focus op ‘samen’, niet op het verschil tussen ‘wij’ en ‘zij’.

Bewonersparticipatie hangt samen met burgerschap. Burgerschap wil volgens Kastoryano (2002) zeggen dat burgers erkend worden. Claims van burgers op de eigen cultuur en identiteit worden gehonoreerd door actief burger te zijn en dus actief mee te doen in de samenleving. Je moet een burger zijn om burgerrechten te verkrijgen en om te kunnen participeren in de samenleving. Volgens Tully (2002) moet je dat recht om te participeren, ook daadwerkelijk gebruiken. Je zult dus actief moeten meedoen om een zogenoemde *free citizen* te zijn. Burgers nemen dan actief deel aan besluitvormen die hem of haar aangaan. Daarnaast spreekt Tully ook nog over het concept *free people*, wat inhoudt dat burgers zichzelf besturen door hun eigen wetten te maken door bijvoorbeeld te stemmen op zijn of haar favoriete partij. Dit concept is veel passiever dan *free citizen*. Eigenlijk impliceert burgerschap dus actieve deelname en hiervoor is een vorm van zelfbewustzijn erg belangrijk volgens Tully (Ibid: 153-154). Door middel van zelfbewustzijn stimuleert men ook het gevoel lid te zijn van een groep of gemeenschap. Burgers beseffen zich dan ook dat ze zelf verantwoordelijk kunnen zijn voor het beeld dat over hen heerst. Als ze menen dat dit beeld onjuist is, dan kunnen ze hier zelf actief tegen optreden.

De manier waarop bewonersparticipatie, zoals burgerinitiatieven, tot stand komt valt soms te bediscussiëren. Onderzoek wijst uit dat burgerinitiatieven zonder betrokkenheid van professionals nauwelijks te vinden zijn (*cf.* Hurenkamp e.a., 2006). Om gelijk aan te nemen dat dit negatief van invloed kan zijn, is een te snel getrokken conclusie, maar het geeft wel de niet te ontkennen verwevenheid van burger en instituties aan die het beleid soms niet lijkt te willen zien. ‘Onbevlekt’ burgerschap – zonder tussenkomst van instituties – bestaat simpelweg niet, aldus Hurenkamp (2006). De voorwaarde om de burger te laten beslissen is dus niet reëel, aangezien er in de meeste gevallen inmenging van de staat en haar instituties nodig is. Bewoners kiezen niet, maar er wordt wel steeds beter geluisterd naar de wens van de bewoners.

4.2 – Mogelijke oorzaken voor non-participatie

Als het gaat over non-participatie binnen het kabinet dan wordt er direct een link gelegd naar de allochtone bevolking en de laagopgeleide mensen, aangezien van deze groep mensen een groter deel niet participeert dan wel (Kei centrum dossier 40 wijken 2007: 12-14).

Van Ankeren, Tonkens en Verhoeven (2010) spreken in hun artikel over mogelijke verklaringen voor het lage animo wat betreft bewonersparticipatie. Allereerst bespreken ze de relatie tussen bewonersparticipatie en werkloosheid. Deze relatie lijkt elkaar niet te versterken: werkloosheid lijkt een negatief effect te hebben op het indienen van initiatieven en bewonersparticipatie. Meer werklozen zou dus tot minder initiatieven leiden. Als tweede behandelt het artikel (Ibid:8) de invloed van het percentage corporatiewoningen. Deze invloed zou ook licht negatief zijn, meer corporatiewoningen zou dus minder initiatieven betekenen. Als derde behandelt het artikel (Ibid:9) de etnische samenstelling als oorzaak voor het lage animo aangaande bewonersparticipatie. De etnische samenstelling zou door bijvoorbeeld taalachterstand en lagere sociale binding met de buurt een effect kunnen hebben op de mate van bewonersparticipatie. Hiervoor werd in het onderzoek geen significante verhouding aangetroffen. Als laatste spreekt het artikel (Ibid:9) over het percentage minima. Zou dit percentage hoger liggen, dan zou er eerder sprake kunnen zijn van een lagere interesse in bewonersparticipatie, maar ook dit werd niet als significant ervaren in het onderzoek. Eerder onderzoek van Charifi (2009) wijst echter uit dat niet-westerse allochtonen moeite kunnen ondervinden met participatieprocessen door hun cultuur- en taalverschillen. Bovendien zouden, volgens Tonkens en Kroese (2009), niet-westerse allochtonen in achterstandswijken

vaak zelf te grote sociale problemen hebben om te kunnen participeren. Ze willen eerst hun eigen problemen oplossen, alvorens ze zich kunnen gaan bemoeien met de leefbaarheid van de buurt.

Gedurende mijn onderzoek heb ik met verschillende bewoners gepraat over bewonersparticipatie en met organisaties die zich inzetten voor de inwoners uit de wijk. Navraag leerde mij dat de betrokken organisaties veel mensen bereiken en goed georganiseerd zijn. Tijdens verschillende interviews met opbouwwerkers, medewerkers of managers merkte ik dat de intenties van de organisaties oprecht zijn, men doet echt zijn best om het leefmilieu voor de inwoners te verbeteren en te luisteren naar de initiatieven van de inwoners. Het bestuurslid van het buurthuis 'T Vrouweveld doet zeer waardevol werk voor allochtone en autochtone vrouwen. Boven in de woning waar het buurthuis gevestigd is, wordt les gegeven aan allochtone vrouwen. Enkele van deze vrouwen wonen al tientallen jaren in Nederland, maar spreken amper Nederlands. Hier wordt hen de kans geboden om alsnog Nederlands te leren. Bovendien worden er tal van andere activiteiten georganiseerd, zoals naaien, koken, hardlopen, knutselen en zingen. Volgens het bestuurslid is het belangrijk dat dit wordt gedaan, omdat het vrouwen een kans biedt om naar buiten te komen, aangezien zij degenen zijn die het meeste risico lopen op uitsluiting. De organisatie bereikt veel vrouwen en boekt goede resultaten. De extra aandacht en de laagdrempeligheid sporen de vrouwen aan om een kijkje te komen nemen. Dit soort instellingen kunnen de eerste stap zijn voor inwoners op weg naar bewonersparticipatie.

Jammer genoeg worden de mensen die de extra aandacht of hulp het hardste nodig hebben, meestal niet bereikt. Deze groep blijft onzichtbaar voor de (hulp)instellingen. Zo ook in Wittevrouwenveld, gezinnen die bekend staan als problematisch geven geen gehoor aan oproepen of aansporingen tot participatie of bemiddeling. Juist in achterstandswijken is dit een bekend verschijnsel, want inwoners zullen meer naar de eigen groep toetrekken in plaats van naar buiten. De onderlinge band wordt sterker, terwijl de band met 'andere' mensen in sterkte afneemt. Dit merkte ik goed tijdens mijn onderzoek, doordat verschillende buurtbewoners mij aangaven hun 'eigen groepje mensen' te hebben en daarmee om te gaan. Buurtbewoner Jean uit Limmel zag dit als volgt;

“De rest ziet ons toch als achterstandslui, dus dan maken we het maar extra gezellig met elkaar. We gaan zelfs samen met acht andere gezinnen op vakantie deze zomer!”

Ook werd mij wel eens, op subtiele wijze, duidelijk gemaakt dat ik er toch niet bij zou horen. Ik als studente, ik als niet-Maastrichtenaar en ik als niet-Wittevrouwenvelder. Toen ik in de kantine zat bijvoorbeeld, er rondom mij volop gerookt werd en ik even kuchte, tikte een bewoner waar ik eerder al eens een gesprek mee had gehad mij plotseling aan.

“Tja meid, je zult je moeten aanpassen hé. Mensen uit Wittevrouwenveld roken nou eenmaal als een ketter. Iedere keer opnieuw zul jij je moeten aanpassen, anders hoor je er hier niet bij.”

Ik was verrast door zijn plotselinge aanspraak, waardoor ik waarschijnlijk verbaast keek. Als reactie begon de man zijn uitspraak uit te leggen.

“Je hoeft daar niets voor te doen, dat moet gewoon uit jezelf komen, dat kun je niet forceren. Dat ligt ook eraan of je hier geboren bent of niet. Kijk, wij kennen elkaar allemaal al van jongs af aan en vertrouwen elkaar. Dat vertrouwen dat kan je niet 1-2-3 winnen.”

Hetzelfde overkwam mij bij de schilderles in de Kunstketel. De week voor carnaval, die in Limburg erg uitvoerig wordt gevierd, werd er carnavalsmuziek gedraaid in het lokaal. De vrouwen zongen luidkeels mee en waren elkaar speels aan het uittesten wie de teksten het beste kende. Eén vrouw overheerste en zong alsof ze de liedjes zelf had geschreven. Toen ik haar zei dat ze een goede zangeres was en of ze mij niet wat wilde leren, stond ze met een ruk op, zwaaide met haar armen – vermoedelijk om aandacht te krijgen van de andere dames – en verhief haar stem.

“Zoiets kun je niet leren, dat moet van binnenuit komen. Ik denk dat alleen echte Maastrichtenaren dat in zich hebben.”

Het dialect versterkte dit gevoel bij mij. Veel mensen in Wittevrouwenveld spraken het Maastrichtse dialect, zelfs als ik Nederlands met hen praatte. Hierdoor werd het onderscheid nog eens extra benadrukt. De gemeenschap is erg sterk op zichzelf gericht en heeft in sommige gevallen ook helemaal geen behoefte om buiten die gemeenschap te treden. Bijkomstig bij deze hechte groepsbinding, is dat de aansluiting van de manieren waarop geprobeerd wordt mensen te betrekken bij de buurt niet altijd even goed inspelen op de beleving van de inwoners. Bij de organisatie van een buurtfeest kun je dit bijvoorbeeld goed zien. Over buurtfeesten zegt Bino (2009) in zijn scriptie dat ze een positief effect hebben op de sociale binding van de inwoners onderling, maar dat het ook maar een specifieke groep

bewoners trekt. Eveneens zullen de inwoners die niet willen participeren, die geen binding willen met de buurt, hier niet op in gaan. Opnieuw worden zij dus weer niet bereikt. Daarbij opgeteld is het vaak ook zo, dat als inwoners gaan participeren, ze dit langs etnische lijnen doen. De bewoners die actief participeren, geven regelmatig aan dat ze het belangrijk vinden dat de wijk en haar inwoners op weg worden geholpen, maar hun prioriteit ligt dan wel bij inwoners met een zelfde etnische of religieuze achtergrond. Het liefste ziet men dat zijn of haar 'eigen groep' als eerste wordt geholpen.

De relatief grote groep inwoners die niet bereikt wordt loopt, volgens de overheid en wetenschappers (*cf.* Tully, 2002), een verhoging van hun levenskwaliteit mis. Want als men gaat participeren, zou men een kleinere kans hebben op sociale uitsluiting. Door participatie weet men wat er loos is in de buurt, men leert mensen kennen, men leert minder eenzijdig te kijken en krijgt een breder blikveld en men leert omgaan met de Nederlandse maatschappij, aldus de overheid. De stap tot participatie is echter wel een grote stap, het is onbekend en onzeker in het begin, zeker voor de allochtone bevolking.

4.3 – Niet gevraagd, niet kunnen of niet willen

Tijdens mijn onderzoek heb ik ondervonden dat inwoners in de buurt zich verantwoordelijk voelen voor hun buurt, maar ook voor de mede buurtbewoners. Een alom gevreesde familie uit Wittevrouwenveld is voor veel inwoners een doorn in het oog geweest, omdat deze familie een groot aandeel heeft gehad in het slechte imago van de buurt. Ontzettend veel inwoners waren erg opgelucht toen deze familie eindelijk gedwongen werd de buurt te verlaten. Het werkelijke participeren gebeurt echter in veel mindere mate dan het percentage inwoners dat zegt zich verantwoordelijk te voelen voor de buurt en de medebuurtbewoners.

Het artikel van Verba, Schlozman & Brady (2002:15) geeft een verklaring voor de reden waarom dat zou kunnen zijn. De keuze tot non-participatie van inwoners zou veroorzaakt worden door het feit dat men niet wil participeren, niet kan participeren of niet gevraagd wordt om te participeren. Veel inwoners willen zich niet de moeite doen, want ze hebben het al zo druk en gaan ervan uit dat iemand anders het wel zal doen. Inwoners hebben vaak hun handen vol aan hun eigen gezin, aan een studie, aan een baan of aan eigen problemen. Een factor die bij de allochtone bevolking een rol kan spelen is de onvoldoende beheersing van het Nederlands. Hier kan onzekerheid door ontstaan, omdat men denkt dat men zijn ideeën niet goed kan uitdrukken. Sergül, een Turkse moeder met drie kinderen, voelde zich onzeker over

haar Nederlands. Toch wilde ze wel graag meedoen aan activiteiten, maar wilde dan wel op de achtergrond blijven. Ik merkte dit goed tijdens een vergadering over haar straat. Bij de mededeling van de plannen had ze een aantal vragen die ze steeds stilletjes aan mij vroeg. Ik probeerde daar zo goed mogelijk antwoord op te geven, maar ik bezat niet de vereiste kennis om haar vraag volledig en correct te beantwoorden. Toen ik zei dat ze haar hand kon opsteken en het kon vragen aan de vertegenwoordiger van de woningcorporatie, zei ze dat ze dat niet durfde. Later bij Sergül thuis, merkte ik dat het gezin enkel naar de Turkse televisie keek en niet naar de Nederlandse zenders. Zo te zien deed ze er dus ook niet veel moeite voor om haar Nederlands te verbeteren. Daarnaast kan het ook zijn dat inwoners niet weten hoe men kan participeren, welke mogelijkheden er zijn. Het kan zijn dat inwoners best geïnteresseerd zijn om zich in te zetten voor de buurt, maar dat er nooit een concrete mogelijkheid op hun pad is gekomen.

Mogelijkheden om deel te nemen aan vormen van participatie worden genoeg aangeboden door de gemeente, maar kritiek geven en/of klagen is makkelijker dan zelf in actie te schieten. Sommige inwoners heb ik wel vaker betrappt op deze houding. Tijdens een gesprek bij hen thuis werd er geklaagd over de straat, maar zodra er een vergadering werd gepland rondom dit thema waren ze nergens te bekennen. De ruimte die geboden wordt door de overheid voor inspraak zou eigenlijk ook ten overvolle moeten worden benut, maar dat gebeurt niet altijd. Hier komt het zelfbewustzijn van Tully (2002) weer om de hoek kijken. Inwoners zouden zich meer bewust moeten worden van hun mogelijkheid tot inspraak en de kracht ervan. Door de opbouwwerkers werd dit continu benadrukt en herhaald; *“Blijf alsjeblieft alles melden, want zonder meldingen weten wij helemaal niet meer wat er aan de hand is.”* Van de andere kant is de oorzaak hiervan ook deels te wijten aan de overheid. Verschillende inwoners gaven aan dat ze graag zouden willen participeren, maar dat er nog te vaak niets mee gebeurt. De teleurstelling wordt daardoor alsmaar groter, waardoor men er op een gegeven moment geen zin meer in heeft.

Conclusie

Zodra ik de Domino's afhaalpizzeria naast de Albert Heijn binnenloop valt het stil. De twee jongens achter de balie zie ik kort even met elkaar smoezen en mij vervolgens ontwijken zodra onze blikken zich kruisen. Terwijl ik sta te wachten, blijven ze nog zeker twee minuten met elkaar praten alvorens ze zich op mij richten en aandacht hebben voor mijn bestelling. Nadat ik plaats heb genomen op het bankje, word ik volkomen genegeerd en hoor ik de jongens achterin luid praten en hard lachen. Waarschijnlijk over mij denk ik nog, maar ondertussen merk ik dat ik me zelf ook irriteer aan hen. Als mijn pizza klaar is, geeft de jongen mij een knikje als gebaar dat deze pizza voor mij is. Na nog geen twee woorden te hebben gewisseld, sta ik weer buiten en vraag ik me af of dit de normale gang van zaken is.

Niemand vindt het leuk om buitengesloten te worden. Ook ik voelde mij erg ongemakkelijk in de pizzeria. De manier waarop mensen elkaar buiten sluiten en duidelijk voor hun 'eigen groep' kiezen heeft mij aan het denken gezet over de discussie in de samenleving over het vredig samenleven. Samenlevingen worden steeds ingewikkelder door de modernisering, wat veel aanpassingsvermogen eist van de mensen. Verschillende groepen mensen met verschillende achtergronden komen naast elkaar te wonen en moeten met elkaar samenleven. De normen en waarden, de belangen en de instelling van mensen kunnen daarin behoorlijk verschillen. Daarom is het niet altijd even makkelijk om de 'ander' in zijn waarde te laten, omdat 'anders' al snel als raar wordt bestempeld. Men zoekt al snel de eigen groep op en drukt daarmee een stempel op de ander. Dit stempel kan heel divers zijn, van gothic tot rocker, van gierig tot gul, van sociaal tot asociaal, van rijk tot arm en zo verder. De inwoners in Wittevrouwenveld hadden ook te lijden onder zo een stempel. Wittevrouwenvelders zouden asociaal, vals en smerig zijn, evenals de buurt waarin ze wonen. Om deze reden werd de wijk in 2007 ter verkiezing gesteld als krachtwijk. Oud-minister Vogelaar ging daarmee akkoord en drie jaar geleden ging een periode van tien jaar krachtwijkenbeleid van start. De inwoners werden geconfronteerd met veel veranderingen wat betreft de samenstelling van hun buurt. Ook nu nog zijn de veranderingen nog lang niet aan een einde gekomen. De buurt moet weer een plek worden waar aangenaam gewoond, gewerkt en gerecreëerd kan worden. Mensen met verschillende achtergronden moeten naast elkaar en met elkaar samenleven, zodat de eenzijdige bevolkingssamenstelling verdwijnt.

De opzet van dit onderzoek was om te onderzoeken of de werkzaamheden in de krachtwijk nog steeds in contact staan met deze oorspronkelijke doelstelling. Na drie jaar als krachtwijk door het leven te zijn gegaan, is het naar mijn idee niet verkeerd om hier een kritische blik op te werpen.

Dit onderzoek heeft mij geleerd dat een beleid heel goed moet inspelen op de ‘soort’ mensen waarvoor het beleid wordt ontworpen. In het geval van de krachtwijk Maastricht Noordoost moet er rekening worden gehouden met een eigzinnige en hechte groep mensen. De inwoners houden van hun buurt en wonen hier meestal al hun hele leven. Naast de groep allochtonen, wonen er niet veel mensen die niet uit Wittevrouwenveld komen. Er moet rekening gehouden worden met de wensen van de inwoners, omdat zij moeten leven met de gevolgen van het beleid. Deze afstelling van beleid op de inwoners is erg moeilijk, omdat het veel tijd en aandacht vergt. Om een groep mensen te leren kennen heb je tijd nodig. Om een groep mensen te doorgronden heb je nog veel meer tijd nodig. Men moet vertrouwd raken met elkaar. Op het moment dat daar sprake van is kan men achterhalen waaruit de keuzes van mensen voortvloeien, waar men belang aan hecht en hoe men met elkaar omgaat. De aansluiting van het beleid op de inwoners in Wittevrouwenveld staat – na drie jaar als krachtwijk – nog in de kinderschoenen, maar ontwikkeld zich in een stijgende lijn. Kleine voorbeelden uit de praktijk ondersteunen deze beginnende fase. De professionals en inwoners raken langzaam vertrouwd met elkaar, waardoor er steeds beter gecommuniceerd wordt. Door deze betere communicatie worden de projecten beter op de inwoners afgestemd. In het begin was daar nog wel wat op aan te merken, volgens buurtbewoonster Mia. Zelf woont zij in de meest beruchte straat van Wittevrouwenveld, waardoor ze precies weet wat er allemaal speelt. Doordat Mia zelf niet bij de ‘Wittevrouwenvelders’ hoort, kan ze vanaf een afstand hun gedrag analyseren. Volgens haar denken opbouwwerkers op sommige momenten dat ze goed bezig zijn, maar falen ze toch nog geregeld in het begrijpen van en communiceren met de inwoners. Mia bevestigde het verhaal van de oude buurtpastoor: je moet jaren in Wittevrouwenveld wonen om het gedrag van de inwoners een beetje te kunnen verklaren. Professionals gaan na hun werktijd naar huis, maar pas dan gebeuren in Wittevrouwenveld de dingen waar het slechte imago door ontstaan is. De rol van de antropoloog past hier goed tussen, vandaar dat deze scriptie ook een interessante peilstok kan zijn voor professionals.

Als de aansluiting tussen het beleid en de inwoners niet goed verloopt, kan het zijn dat de projecten niet succesvol verlopen. De inwoners van Wittevrouwenveld klaagden ook wel eens over de snelheid van de uitvoering van de projecten. Deze liepen soms zoveel vertraging

op dat inwoners de moed al hadden opgegeven. Dit was ook de reden waarom sommige inwoners een beetje sceptisch waren over alle plannen. Ze wachten liever af met juichen totdat er werkelijk iets verandert. Er wordt ook wel eens gedacht dat de plannen té ambitieus zijn opgesteld en dat het beoogde resultaat nooit behaald kan worden. Hiervoor moet worden gewaakt in de Maastrichtse krachtwijk, want anders is men nog verder van huis. Inwoners raken gefrustreerd en worden wantrouwend. De participatie zal dan helemaal uitblijven.

De houding van de inwoners is vaak wat afwachtend en teruggetrokken. Het gevolg hiervan is dat veel inwoners wel blijven klagen zonder dat ze er zelf iets tegen doen. Actief participeren doen ze niet, omdat het vaak veel tijd en moeite kost en omdat het al regelmatig tot teleurstellingen heeft geleid, maar volgens Tully (2002) zou het zelfbewustzijn van de inwoners toch groter moeten worden. Inwoners moeten inzien dat ze iets kunnen bijdragen als ze participeren. Of er ook daadwerkelijk iets verandert is een tweede vraag, maar als ze helemaal niet participeren zal er nooit iets gebeuren.

De scherpe blik van sommige inwoners opende mij soms de ogen. Waarom wordt er zoveel gefocust op die nieuwbouw? Alle oude woningen worden afgebroken en daar komen mooie nieuwe woningen voor in de plaats. Maar gaat de verloedering over een paar jaar niet weer van start zolang er niets verandert aan de mentaliteit van de inwoners? Dan lijkt het slechts een kwestie van tijd. Ook de rompslomp die erbij komt kijken is een hindernis voor de inwoners. Vaak wordt dit nog te onduidelijk opgezet. Bovendien moet er rekening gehouden worden met het risico van een functionele ontwrichting. Door de sloop en nieuwbouw kan de buurt uit elkaar worden getrokken. Hier moet goed over nagedacht worden door professionals. Een persoonlijke aanpak zou nog veel meer gestimuleerd en uitgebreid moeten worden in de krachtwijk. Sommige inwoners moet je echt leren hoe ze moeten leven, aldus een wijkopbouwwerker. Daarnaast is de beoogde spreiding ook niet echt een subtiele manier van werken. Iemand die dieper nadenkt, komt tot de conclusie dat er met deze vorm van spreiding eigenlijk ondergeschiktheid van de lagere sociale klasse wordt gesuggereerd. De sociale huurwoningen moeten gesloopt worden en de mensen met een lage opleiding mogen niet meer bij elkaar wonen. Waarom gebeurt dit alleen bij hen? Door de stigmatisering en beeldvorming (Goffman, 1963). De negatieve naam die de buurt en de inwoners al jaren hebben en moeilijk kwijtraken. De criminaliteitscijfers en overlastcijfers zijn hoger binnen deze groep lageropgeleiden, de cijfers liegen er niet om. Nu beseft de gemeente zich dat ze niet zomaar iedereen hadden kunnen plaatsen in Wittevrouwenveld. Daarom wordt er nu ingezet op een mix van bewoners. Men gelooft dat de problematiek daardoor ook zal

afnemen, omdat de inwoners zich minder aan elkaar zullen optrekken. Maar toch kan je nooit een hele groep generaliseren. Veel inwoners willen een rustig leven, met vrienden en familie om zich heen. Rotten appels zitten er inderdaad wat meer tussen, maar die zitten er in iedere groep mensen tussen. De inwoners zelf vinden dat zij een voorsprong hebben op andere mensen. Men groet elkaar tenminste nog en weet tenminste nog waar de ander mee bezig is. Algemeen in de samenleving verdwijnt dit collectieve aspect steeds meer, de instelling van alles en iedereen wordt steeds individueler. Veel inwoners vinden dit erg, hun thuisbasis verandert en men verliest *feeling* met de buurt. Zodra een inwoner zich niet meer thuis voelt in de buurt, zal hij of zij zich ook minder gaan inzetten voor die buurt. Bewonersparticipatie zal dan steeds meer afnemen.

Toch boekt het krachtwijkenbeleid ook erg goede resultaten. De meeste inwoners die in een nieuwe flat wonen, zijn daar ongelofelijk blij mee. Ook zijn de inwoners blij dat er eindelijk nieuwe voorzieningen komen in de buurt. De indeling van de straten was niet functioneel opgezet, evenals de speelpleintjes en parken. Door het beleid is er veel meer bedrijvigheid in de buurten. De buurten staan ook meer in de spotlights en daardoor zien steeds meer mensen dat er aan de buurten gewerkt wordt. Het negatieve beeld wordt daardoor steeds meer bijgesteld, maar dit heeft veel tijd nodig.

Als puntjes van zorg zijn mij in dit onderzoek een paar aandachtspunten opgevallen. Er moet gewaakt worden voor een onduidelijk beleid, want hierdoor haken inwoners sneller af wat betreft participatie. Eveneens moet er nog meer worden ingezet op een persoonlijke aanpak, want deze heeft eigenlijk voorrang boven de materiële aanpak. Momenteel is deze volgorde nog niet geheel duidelijk bij de beleidsmakers. En als laatste, maar zeker niet het onbelangrijkste, moet er goed gelet worden op de manier van communiceren. Professionals moeten zorgen dat ze naast de inwoner komen te staan en niet erboven. Men moet weten hoe de inwoners leven en waarom ze zo leven. Als hier een goede start mee wordt gemaakt is men al half op weg naar een goed beleid met goede resultaten.

Zelf maak ik mij een beetje zorgen over de voortgang van het beleid nu de bezuinigingen eraan komen. Maatschappelijk gezien is het ontzettend onverantwoord om te stoppen met de wijkenaanpak of om deze te verminderen. Ik weet zeker dat de PVV dit stiekem niet verkeerd in de oren zou klinken, aangezien de verscheurde samenleving zich dan alleen maar uitbreidt. Daarnaast hoop ik niet dat de krachtwijk zal inzakken zodra de tien jaar voorbij zijn. Het is belangrijk dat er voor goede nazorg wordt gewaakt.

Literatuurlijst

Artikelen:

Hurenkamp, M., Tonkes, E., Duyvendak, J.W.

2006 *Wat burgers bezielt. Een onderzoek naar burgerinitiatieven.* Den Haag: NICIS.

Van Ankeren, M., Tonkens, E. & Verhoeven, I.

2010 *Bewonersinitiatieven in de krachtwijken van Amsterdam. Een verkennende studie.*

<http://www.krachtwijken.hva.nl/content/krachtwijken/nieuws/bijeenkomsten/BewonersParticipatie-21-3.pdf> (Laatst geraadpleegd: 15 juli 2010).

Tully, J.,

2002 Reimagining Belonging in Circumstances of Cultural Diversity: A Citizen Approach.

In *The Postnational Self. Belonging and Identity*. Minneapolis: University of Minnesota Press.

Wacquant, L.

1998 Urban Marginality in the Coming Millennium. *Urban Studies*, Vol. 36, No. 10, 1639-147, 1999

Boeken:

Engbersen, G.

2009 *Fatale remedies: over onbedoelde gevolgen van beleid en kennis.* Amsterdam: Amsterdam University Press.

Goffman, E.

1963 *Stigma : aantekeningen over het omgaan met een geschonden identiteit.* Utrecht : Bijleveld.

Hedetoft, U en Hjort, M.

2002 *The postnational self, belonging and identity*. Minnesota: University of Minnesota Press.

Luijten, J.

1989 *Wittevrouwenveld. Maastrichts Silhouet*. Maastricht: Stichting Historische Reeks Maastricht.

Raven, D.

2008 *Globalia. Een reisverslag*. Amsterdam: Thela thesis.

Verba, S., Schlozman, K. L. & Brady, H. E.

2002 *Voice and Equality: Civic Voluntarism in American Politics*. Cambridge, Massachusetts: Harvard U. P.

Scripties:

Bino, R.

2009 *Leefbaarheidbudget in Utrechtse wijken* Universiteit Utrecht.

Charifi, M.

2009 *Bewonersparticipatie: Hoe? Zo!* Universiteit Utrecht.

Rapporten:

Gemeente Maastricht: Sector Ruimte

2008 *Structuurschets Noordoost*. Maastricht: Gemeente Maastricht.

Kei centrum

2007 Hoe is de selectie van VROM voor de 40 wijken tot stand gekomen? *Dossier 40 Wijken*.

Theunissen, M. & Hinssen, P.

2008 *Buurtprofielen Maastricht 2008*. Maastricht: Gemeente Maastricht. http://www.maastrichtnoordoost.nl/data/files/alg/id29/Rapport_Buurtprofielen_Maastricht_2008.pdf (Laatst geraadpleegd: 10 augustus 2010).

VROM Actieplan Krachtwijken

2007a Van Aandachtswijk naar Krachtwijk. *VROM, Wonen Wijken en Integratie* http://zoeken.vrom.nl/search?q=krachtwijken&site=national&output=xml_no_dtd&client=default_frontend&proxystylesheet=default_frontend (Laatst geraadpleegd: 2 augustus 2010).

VROM Integratienota 2007-2011

2007b Zorg dat je erbij hoort! *VROM, Wonen Wijken en Integratie*.

<http://www.vrom.nl/Docs/Wijkaanpak/WAPMaastrichtNoordoost.pdf> (Laatst geraadpleegd: 10 augustus 2010).

Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid,

2007 *Identificatie met Nederland*. Amsterdam: University Press.

Bijlagen

Bijlage 1 – Geraadpleegde personen en instanties

Mijn onderzoek richt zich op volwassen inwoners van de krachtwijk in de leeftijd van 19 tot 67 jaar. De namen van mijn informanten zijn gefingeerd om de veiligheid van hen te waarborgen. In totaal heb ik ruim 30 informele interviews gehouden met inwoners. Daarvan was het merendeel man. Dit komt doordat ik vaak in de kantine zat waar voornamelijk mannen zaten. Met ruim 20 inwoners heb ik semigestructureerde interviews gehouden. Met sommige personen had ik meerdere keren een afspraak. Ons gesprek vervolgde dan het vorige gesprek. Mijn overige vragen kon ik dan nog stellen en ondertussen merkte ik dat het vertrouwen steeds sterker werd. De data die ik uit deze gesprekken verkreeg verschilden. Sommige inwoners waren enthousiast en wilden graag vertellen. Anderen waren blij als het na een uurtje voorbij was. Bovendien moest ik continu de vragen stellen en antwoorden deze personen met korte zinnen.

Trajekt – www.trajekt.nl

Aan het begin van mijn onderzoek heb ik een contactpersoon van de welzijnsorganisatie Trajekt benaderd. Deze organisatie heeft mij heel erg goed op weg geholpen. Ik werd gastvrij ontvangen en betrokken bij de activiteiten van de organisatie. De kantine van de organisatie heeft mij goed op weg geholpen, aangezien dit een vaste stek was van veel inwoners. Eigenlijk een soort tweede huiskamer, aldus de inwoners. Veel mensen die werkzaam waren bij Trajekt hadden goede connecties met de inwoners, waardoor de introductie voor mij vergemakkelijkt werd.

Buurthuis 't Vrouweveld – <http://maastricht.buurtplein.nl/content/view/2969/726/> (geen eigen website)

Deze instelling heb ik gedurende mijn onderzoek leren kennen. De vrouw die hier verantwoordelijk voor was, deed ontzettend goed werk. Ze organiseerde van alles voor en door allochtone en autochtone vrouwen. Er werd samen gekookt, er werd samen gezongen,

gerend en ook genaaid. Het was iedere keer erg gezellig toen ik hier kwam. De vrouwen die er kwamen verschilden als dag en nacht, maar zagen hier de positieve kanten van in. Men leerde van elkaar.

WijkServicePunt – <http://www.maastrichtnoordoost.nl/page.aspx?id=43> (geen eigen website)

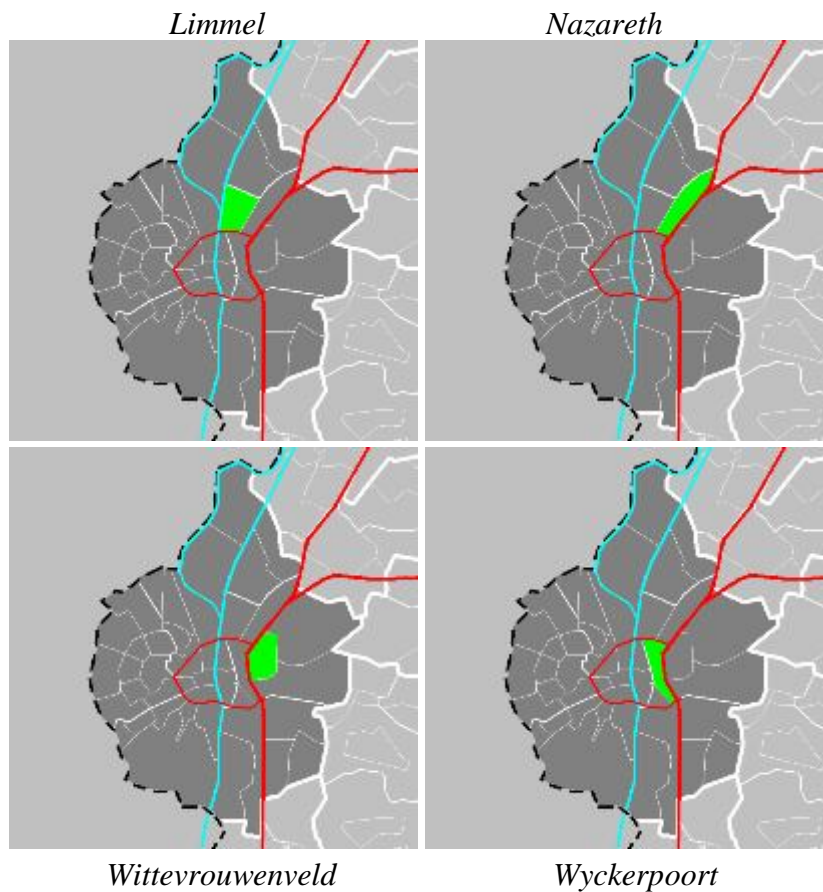
Het idee achter deze instelling was het makkelijk betreedbaar maken van zorginstellingen. De drempel werd erg laag gelegd, waardoor het uitnodigend was voor de inwoners. Men kon hier met allerlei vragen terecht. Bijvoorbeeld over werk, opvoeding, uitkering en gezin. Inwoners werden bijvoorbeeld van begin tot eind geholpen tijdens een sollicitatieprocedure. Er werd een sollicitatiegesprek nagespeeld om te oefenen. Op allerlei persoonlijke vlakken konden de inwoners hier vrijblijvend en gratis advies vragen.

Kunstketel – www.kunstketel.nl

De Kunstketel is een organisatie waar via kunst en cultuur geprobeerd wordt mensen te verbinden. Mensen met verschillende achtergronden kunnen elkaar hier ontmoeten en creatief samenwerken. De bedoeling is om mensen voor wie het niet zo vanzelfsprekend is om met kunst en cultuur in aanraking te komen, wel de kans hiertoe te bieden. Op vrijblijvende basis kan er worden proef gelopen en voor een minimale bijdrage kan er worden deelgenomen aan cursussen.

Bijlage 2 – Topografische kaart krachtwijk Maastricht Noordoost

Topografische kaart van de stad Maastricht, met de vier buurten Limmel, Nazareth, Wyckerpoort en Wittevrouwenveld gemarkeerd. Je ziet duidelijk de ligging tussen de Maas en de A2 in.

Bron: Kei centrum dossier 40 wijken, 2007